

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

בשלושה פרקים פרק רביעי תענית

ל

עין משפט
גר מוצה

אג א מיי פיה מהל
תענית הלכה ז סג
עשן ג טוש"ע א"ת סימן
תקנז טעף א וטעף ט:
ד' ב מיי שם הלכה סג
שם טוש"ע שם סי'
תקנז טעף א:
א' ג ד מיי שם הלכה ז
סג שם (טוש"ע שם
סי' תקנז טעף ב):
א' ה ו מיי פ"ח מהל
רולא ושמירת נפש
הלכה ח סג עשין לג וטור
י"ד סימן קטו:
א' ז מיי פ"ה מהל
תענית הלכה ט טוש"ע
א"ח סימן תקנז טעף ו:

ותרוייהו יקולא. כלומר תרוייהו כד"מ דלמך מר"ח ועד
התענית וכדש"ג דלמך אינו אסור אלא אותה שבת
בלבד הלכה כתרוייהו לקולא כלומר דאינו אסור אלא אותה שבת
בלבד כדש"ג ודוקא עד התענית אבל לאחר התענית מותר להלכה
כד"מ דלמך דאינו אסור אלא עד
התענית ואע"ג דשלמו משמיה דר'
יוחנן דכלי פשתן מותר לכבס במועד^ט
מ"מ החמיר לנו מורינו רש"י^י לתת
סדינין שלנו לכובס אותה שבת
שהיה זה ט"ו קודם התענית^{יא} אבל
היכא דחל ט"ו צ"ב זה' שבת מותר
לכבס ולספר מחלות ואילך מפני
כבוד השבת דאין להמתין עד ערב
שבת מפני טורת השבת^{יב}:

מוצהר. כלומר יליף טעמא מן חגה דהיינו ר"ח שנקרא חג כדלמרי'^א
לעיל (דף כט.) קרא עלי מועד: ה"כ בה"מ. דלפניו אסור ולאחריו
מותר: ה"כ בה"מ שמועון בן גמליאל. דאין אסור וזהו אלא
באותה שבת: תרוייהו יקולא. כדמפרש ואזיל דלפניו^א מוקי הלכה
כד"מ דלפניו ולא לאחריו ובאותה
שבת אבל קודם אותה שבת אפילו
לפניו מותר: משש שעות ולמטה.
כלפי השער: המפסיק בה. דשזו
אינו אוכל עוד מאותה סעודה
ואילך: ה"ג כיצד ישנה א"ר יהודה
אם הוא רגיל כו': בעשרה. שהיו
סועדין עמו לכבודו: וחב"א ישנה.
אשתי תבשילין קיימי (ה) צמר ויין
ימעט: מ"ח. דג או צמר מליח דאין
צו טעם כל כך אחר ששהה שלשה
ימים צמלח כדלקמן (ב) כשלמים
והנותר מצמר וצמר השלמים וגו'
טפי לא אשכחן דמקרי צמר: ב"ל
שהוא משום ט' באב. כגון סעודה
המפסיק בה: כ"ל שאינו משום ט"ב.
כגון סעודה המפסיק בה בתענית
לצור אי נמי סעודה שאינו מפסיק
בה: ה"ג ר' ישמעאל בר' יוסי אומר
משום אביו ב"ל שעה שמותר לאכול
מותר לרחוץ ולא גרסינן צמר כלומר
אפי' בשעת סעודה המפסיק מותר
לרחוץ הואיל ומותר לאכול: אסור
באכילה ובשתיה. הני אין נוהגין
באכל דקא חשיב נמי איסורים שנוהגין
צו לצד מהני דנהיגי צאלל רחילה
סיכה ונעילה כו': ואסור לקרות
בתורה כו'. דכתיב זהו משמתי
לצ (א): במקום שאינו רגיל לקרות.
דכיון ללא ידע איח ליה כערא:
עד כמה. הו צמר גמור ללא הו
צמר מליח כל זמן שהוא כשלמים
שלא שהה צמלחו אלא שני ימים
ולילה אחד כזמן אכילת שלמים ולהכי
נקטו כשלמים דזמן אכילת שלמים
אשכחן דלקרי צמר דכתיב (ויקרא ז)
והנותר^ב מצמר וצמר השלמים וגו'
טפי לא אשכחן דמקרי צמר שהטעם
נפסל אחרי צ' וג' ימים: יין
מגתו. חדש ומתוק ואינו טוב
כיין יסן ומשלשל ומוזיק: תוסס.
רותח: אין בו משום גי'וי.
שאין נחש שותהו כי יצת מרתיחתו:
צן

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ויח"א
ישנה אשתי תבשילין קיימי
אבל צמר ויין: (ב) ד"ה
מליח כו' כדלקמן בס"ד
והשאר נמחק: (ג) ד"ה
ואסור לקרות כו' משמתי
לצ במקום שהוא רגיל
הס"ד: (ד) תוס' ד"ה
ערב כו' אם לא ישנו בו
זמן א':

הנהגות הגר"א

[א] גמרא ב"ל שעה
שמותר לאכול
(בשר). חו"מ וכן מתקן
רש"י וכן כדמפרש
ליחא: [ב] שם
והניקרות של ב"ר
אין בש"ח ר' יהודה
כו'. כ"ל (וכ"ל כ"ל)
ורא"ש ונא"ו וניקרות
כתיב דברי ר"מ וכ"ל
המפסיק שפסקו כו'
יהודה: [ג] תוס' ס"ד
ותרוייהו. (אב"ל
היכא כו' עד טורה
השבת). חו"מ (וכ"ל
תמה הכ"י ע"ו):

ליקוטי רש"י

בסעודה המפסיק בה.
סעודה אחרונה של ערב ט'
בלב ויה"כ קרי סעודה
המפסיקת שמפסיק בה
[כתיבת סג]. בשר מ"ח
ויין מותר. לא חשיב ב"ל
זמן שהוא בשלמים.
שלא ערב עליו זמן אכילת
שלמים שני ימים ולילה
אחד עדיין צמלחו הוא
ולא לקרי מליח ומשמתי
הנצ דכתיב (דברים כו)
וצמת שלמים ואכלת שם
ושמת אלמא צר שמתי
הוא אכל צמר הכי הו מליח
ומלא טעמו צמלחו. ב"ל
זמן שהוא תוסס. שהוא
טען צמלחו וממת שהוא
מתמין [סנהדרין ע.]. יין
תוסס. יין חלש מגיחו עד
שהוא מתמין להיות יין קרי
ליה תוסס [ע"ו ל.]. אין
בו משום גי'וי. שאין
נחש שותה הימנו [שם].

הנהגות וצינונים

[א] בכת"י וראשונים
כהגון ומ"ר אינו אסור
אלא אותה שבת
ב"ל משבתה (דק"ס):
[ב] נראה דט"ס הוא
צ"ל מן אחר (רש"י)
ע"ש ובדק"ס: [ג] צ"ל
ומותר לרחוץ. כ"ה
בתוספתא וברא"ש סי'
לא ע"ש וכן מוכח
מפירש"י, וכ"ה בכת"י
[בתוספתא שלפנינו
שבשו הסופרים והגיהו
ע"פ הגמ' ותלו עצמן
באילן גדול מרן הגר"א
דק"ס]. הגר"ש מדעסויא.
באכילה ובשתיה (גליון): [ד]
אומר אף אינו קורא במקום וכו'
ותינוקות של בית רבן בשלילין
בו משום שנאמר פקודי ה'
ישרים משמחי לב. וע"ש
טור א"ח ר"ס תקנז (גליון)
וכ"ה בכת"י (וע"י הג' הגר"א),
וע"י גבורת ארי ובשפ"א: [ה]
[צ"ל שהוא, וכ"ה
בסנהדרין ע ע"א וכן בפירוש
דהכא ודהתם (גליון): [ו]
[צ"ל דב"א אחריו (גנוז יוסף): [ז]
[צ"ל ואם האב"ל
יאכ"ל מברין ובה שלמיו ביום
השלישי (גליון), ועיין מנחם
משיב נפש: [ח] המהרש"א מוחק
תיבת "במועד", ועיין חילופי
גירסאות (בילקו"מ): [י]
[ע"י ב"י בא"ח סי' תקנא מה שחמה
על דברי תוס' אלו] (גליון), וע"ש
ב"ח ובמג"א סק"יח: [יא] אולי צ"ל
או כגון שקורין העולם אכלנו בו'
מינים וכו', ור"ל או בו' מינים
בקרידה אחת שגם זה מוקי
בי' תבשילין (ולעיל מזה איירו
בבי' קדירות אפילו ממין אחד),
ויתיישב בזה קושית המהרש"א
ע"ש (באה"מ), ועיין קרן
אורה ובגני יוסף:

ערב ט"ב לא יאכל אדם ב'
תבשילין. פירוש צ' תבשילין
ר"ל צמחי קדירות^א כגון שקורין
העולם אכלנו צ' מיני שקורין
מייסו"ן אבל אין לאסור לאכול תבשיל
שעושין מצללים ומגבינה ומצליים
דלע"ג דאין רגילין העולם לאכול
צללים חוין כדלמך צעירוצין (ד' כט.)
אכל צלל והשכים ומת וכו' שקשין לכל
גופו של אדם כחצות^א אעפ"כ מאחר
שאין עושין מהם תבשיל צעלמו אם
לא ישנו (ד) או שומן או סוס דבר
שנותן זהם טעם אינו קרוי תבשיל
כדי לאסור הצליים שמשמין עמהם
אבל מן גבינה המבושל צקדירה אין
חששא לאכול דכל דבר שהוא נאכל
כמו שהוא חי כמו חלב כמו גבינה
כמו תפוחים אין זהם תורת צול
כלל וכלל: ואם היה רגיל לטעוד
בעשרה יפעוד בחמשה. לרין
למעט צנצדו: ואע"ג דקלמך
הש"ס דצמר מליח מותר כל זמן
שאינו כשלמים כלומר שעצר יותר
מצי' ימים משחיתו אפי' לידן
אסור לאכול צמר אפי' מלוח מזמן
מרוצה כיון דאינו רגילים לאכול
צמר מליח וכן לרין למעט צמחיתו
שאם היה רגיל לשמות עשרה
כוסות משכר או ממשקה אחר לא
ישמה כי אם חמשה ולרין לשנות
מקומו שהוא רגיל לאכול צו כמו
שהיה מנהגו של רבי יהודה צר'
אילעאי שישב ואלל ערב ט"ב צן
תגור לכיירי מקום שהיה מנוול:
כל

רגיל לאכול צנן או מליח אחר סעודתו הרשות בידו תניא אידך^ב כל שהוא
משום תשעה באב אסור לאכול בשר ואסור לרחוץ כל שאינו משום ט"ב מותר לאכול בשר
ולשתות יין ואסור^ג לרחוץ ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו כל שעה שמותר לאכול וי'^א בשר מותר לרחוץ
ת"ר כל מצות הנוהגות באבל^ד נוהגות בט' באב^ה אסור באכילה ובשתיה^ו ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש
המטה ואסור לקרות בתורה בנביאים ובכתובים ולשנות במשנה בתלמוד ובמדרש ובהלכות ובאגדות אבל
קורא הוא במקום שאינו רגיל לקרות ושונה במקום שאינו רגיל לשנות וקורא בקינות באיוב ובדברים הרעים
שבירמיה ותינוקות של בית רבן וי'^ז בטלין משום שנאמר^ח פקודי ה' ישרים משמחי לב^ט ר' יהודה אומר
אף אינו קורא במקום שאינו רגיל לקרות ואינו שונה במקום שאינו רגיל לשנות אבל קורא הוא באיוב ובקינות
ובדברים הרעים שבירמיהו ותינוקות של בית רבן בטללים בו משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב:
לא יאכל בשר ולא ישתה יין: תנא^י אבל אוכל הוא בשר מליח ושותה יין מגתו בשר מליח עד כמה
אמר רב חנינא בר כהנא משמיה דשמואל דכל זמן (שאינו^י) כשלמים ויין מגתו עד כמה כל זמן שהוא
תוסס תנא^י יין תוסס אין בו משום גילוי וכמה תסיסתו ג' ימים אמר רב יהודה אמר רב יבך
היה מנהגו של רבי יהודה ברבי אילעאי ערב תשעה באב מביאין לו פת חריבה במלח ויושב
בין

שעות מן היום כגון שיכבד סעודתו משעה שביעית ולמעלה. והני מילי בסעודה שהוא מפסיק בה כלומר בתענית. אבל
אם בדעתו לאכול עדיין פעם אחרת או קודם שעה ששית מותר (מתשתא מיברין). הני מילי פשוטות הן. ורשב"א
אם היה רגיל לאכול אחר סעודתו צנן או מליח הרשות בידו: ת"ר כל שהוא משום ט' באב אסור לאכול בשר
ולשתות יין ואסור לרחוץ (ג) משעה שאסור לאכול אסור לרחוץ. ואע"ג דתנינן נוהג אבל עד התענית ואמרין^א הלכתא
אבל אסור לרחוץ כל גופו בין בחמין בין בצונן כל ד' אבל פניו ידיו ורגליו בחמין אסור בצונן מותר. הא גרסינן
בפסחים פרק מקום שנהגו (דף נד:) אין בין ט' באב ליה"כ כו' מסיע ליה לר' אלעזר דאמר אסור לאדם שיושיט
אצבעו במים בט' באב כדרך שאסור ביה"כ. אע"ג דמותרין עליה הא משני רב פפא חמורי לא קצני. וגרסינן בפי'
יה"כ (ומא עת) מטפחת היה לו לריב"ל (ביה"כ) [עוה"כ] מקנה פניו ידיו ורגליו למחר מעבירה ע"ג עיניו ואינו
חושש. ערב ט' באב שורה במים ועושה כמין כלים נגובים למחר מעביר ע"ג עיניו ואינו חושש ש"מ מהני כלהו
דרחיצת פניו ידיו ורגליו בט' באב אפילו בצונן אסור אלא אם היו מטונפות: ת"ר כל מצות הנהגות באבל נוהגות
בט' באב. אסור ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. שלח רב (ד) הגאון בלשון הזה יהא בנדוי כל מי
שעושה אחת מכל אלו בט' באב כל היום. וא' לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במשנה בתלמוד כו'. ר' יהודה (ה) אומר אינו קורא אלא במקום שאינו רגיל לקרות מפני שצער הוא לו וקורא באיוב ובקינות פ"י איכה ובדברים הרעים
שבירמיה ותינוקות של בית רבן בטללים משום פקודי ה' ישרים משמחי לב. תנא יין תוסס אין בו משום גילוי. וכמה תסיסתו ג' ימים. לופיך בערב ט' באב מותר:

שעות מן היום כגון שיכבד סעודתו משעה שביעית ולמעלה. והני מילי בסעודה שהוא מפסיק בה כלומר בתענית. אבל
אם בדעתו לאכול עדיין פעם אחרת או קודם שעה ששית מותר (מתשתא מיברין). הני מילי פשוטות הן. ורשב"א
אם היה רגיל לאכול אחר סעודתו צנן או מליח הרשות בידו: ת"ר כל שהוא משום ט' באב אסור לאכול בשר
ולשתות יין ואסור לרחוץ (ג) משעה שאסור לאכול אסור לרחוץ. ואע"ג דתנינן נוהג אבל עד התענית ואמרין^א הלכתא
אבל אסור לרחוץ כל גופו בין בחמין בין בצונן כל ד' אבל פניו ידיו ורגליו בחמין אסור בצונן מותר. הא גרסינן
בפסחים פרק מקום שנהגו (דף נד:) אין בין ט' באב ליה"כ כו' מסיע ליה לר' אלעזר דאמר אסור לאדם שיושיט
אצבעו במים בט' באב כדרך שאסור ביה"כ. אע"ג דמותרין עליה הא משני רב פפא חמורי לא קצני. וגרסינן בפי'
יה"כ (ומא עת) מטפחת היה לו לריב"ל (ביה"כ) [עוה"כ] מקנה פניו ידיו ורגליו למחר מעבירה ע"ג עיניו ואינו
חושש. ערב ט' באב שורה במים ועושה כמין כלים נגובים למחר מעביר ע"ג עיניו ואינו חושש ש"מ מהני כלהו
דרחיצת פניו ידיו ורגליו בט' באב אפילו בצונן אסור אלא אם היו מטונפות: ת"ר כל מצות הנהגות באבל נוהגות
בט' באב. אסור ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. שלח רב (ד) הגאון בלשון הזה יהא בנדוי כל מי
שעושה אחת מכל אלו בט' באב כל היום. וא' לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במשנה בתלמוד כו'. ר' יהודה (ה) אומר אינו קורא אלא במקום שאינו רגיל לקרות מפני שצער הוא לו וקורא באיוב ובקינות פ"י איכה ובדברים הרעים
שבירמיה ותינוקות של בית רבן בטללים משום פקודי ה' ישרים משמחי לב. תנא יין תוסס אין בו משום גילוי. וכמה תסיסתו ג' ימים. לופיך בערב ט' באב מותר:

רגיל לאכול צנן או מליח אחר סעודתו הרשות בידו תניא אידך^ב כל שהוא
משום תשעה באב אסור לאכול בשר ואסור לרחוץ כל שאינו משום ט"ב מותר לאכול בשר
ולשתות יין ואסור^ג לרחוץ ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו כל שעה שמותר לאכול וי'^א בשר מותר לרחוץ
ת"ר כל מצות הנוהגות באבל^ד נוהגות בט' באב^ה אסור באכילה ובשתיה^ו ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש
המטה ואסור לקרות בתורה בנביאים ובכתובים ולשנות במשנה בתלמוד ובמדרש ובהלכות ובאגדות אבל
קורא הוא במקום שאינו רגיל לקרות ושונה במקום שאינו רגיל לשנות וקורא בקינות באיוב ובדברים הרעים
שבירמיה ותינוקות של בית רבן וי'^ז בטלין משום שנאמר פקודי ה'
ישרים משמחי לב. וע"ש טור א"ח ר"ס תקנז (גליון)
וכ"ה בכת"י (וע"י הג' הגר"א),
וע"י גבורת ארי ובשפ"א: [ה]
[צ"ל שהוא, וכ"ה
בסנהדרין ע ע"א וכן בפירוש
דהכא ודהתם (גליון): [ו]
[צ"ל דב"א אחריו (גנוז יוסף): [ז]
[צ"ל ואם האב"ל
יאכ"ל מברין ובה שלמיו ביום
השלישי (גליון), ועיין מנחם
משיב נפש: [ח] המהרש"א מוחק
תיבת "במועד", ועיין חילופי
גירסאות (בילקו"מ): [י]
[ע"י ב"י בא"ח סי' תקנא מה שחמה
על דברי תוס' אלו] (גליון), וע"ש
ב"ח ובמג"א סק"יח: [יא] אולי צ"ל
או כגון שקורין העולם אכלנו בו'
מינים וכו', ור"ל או בו' מינים
בקרידה אחת שגם זה מוקי
בי' תבשילין (ולעיל מזה איירו
בבי' קדירות אפילו ממין אחד),
ויתיישב בזה קושית המהרש"א
ע"ש (באה"מ), ועיין קרן
אורה ובגני יוסף:

חשב שלמה על רבינו הנגאל (א) אולי צ"ל כל שאר ימי השבת מותר. (ב) אולי צ"ל מחלקין ר"מ וסמכים פשוטות הן. (ג) אולי צ"ל ר' אומר אף אינו קורא בנקום שאינו רגיל וכו'.

שעושה אחת מכל אלו בט' באב כל היום. וא' לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במשנה בתלמוד כו'. ר' יהודה (ה) אומר אינו קורא אלא במקום שאינו רגיל לקרות מפני שצער הוא לו וקורא באיוב ובקינות פ"י איכה ובדברים הרעים
שבירמיה ותינוקות של בית רבן בטללים משום פקודי ה' ישרים משמחי לב. תנא יין תוסס אין בו משום גילוי. וכמה תסיסתו ג' ימים. לופיך בערב ט' באב מותר:

דאמר רבי יוחנן אלמלי הייתי באתו הדור לא קבעתיו אלא
צעשירי מפני שרצו של היכל צו נשרף. ליל דאן סיל
דבאו צב פריצים נחלל [כע"ז ר"ב ע"ב]. נמלא משלעו צו זרים
צעו והליתו צו האש מיד יאל לחולין, נמלא צעשירי נשרף בית
חול, ע"כ לא קבעו צעשירי י"י.

דאמר ר"י אלמלי הייתי באתו הדור לא קבעתיו אלא צעשירי
וכו' ורצן אחלחא דפורענותא עדיפא. ל"ע איך יכריע
ר' יוחנן את ריב"ז שצחורצן בית שני, וגם את הנביאים שצחורצן
בית ראשון שקבעו צע' בחר אחלחא, ואיך אמר הוא אלו הי
התם הוי אזיל בחר רוצא, ותימא הוא זה.

רי"ל כתיב [חגי צ' ע'] גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן
 הראשון, ופירשוהו חז"ל פ"ק דרי"ב [ג' ע"א] אבית שני
 שבי גדול בצנין וצנינים, והקשה גוי א' להגאון ח"ט א"כ בית
 שני הוא אחרון ואין כאן בית שלישי ח"ו, וא"ל מצינו אחרון
 בצנינת הראשון שלפניו אבל יש אחריו, כדמצינו לאה וילדיה
 אחרונים ויוסף ורחל אחרונים י"ט. והנה אחת נכון הדבר, מ"מ
 אמרתי כבר במקום אחר, כי בית הראשון הי' עיקר קדושת
 השכינה, ובית עפל, והי' כבוד הבית עלים ואבנים עפל ובעל
 נגד עיקר הקדושה, ולע"ל יהי' קדושת השכינה שם עוד יותר,
 אבי חומת אש סביב ולכבוד אבי בחוכה [זכריה צ' ע'], משא"כ
 בית שני הי' עיקר רק הצנין המקודש אבל לא הי' שם ארון
 הקודש ושכינה [כיומא כ"א ע"ב], ע"כ נגד הבית הראשון
 ומכ"ש נגד השלישי יהי' הבית הזה אחרון ואין כמוהו, כי
 כבוד הבתים ההמה המה כשרגא בעיכרח לעומת כבוד השכינה
 והחורה, ושפיר קרי לי' אחרון.

ולפ"ז א"ש דנביאים שצחורצן בית ראשון קבעו צע' באחלחא
 דפורענות בסילוק שכינה שהוא עיקר, אבל מה שרצו של
 בית נשרף זהו עפל נגד סילוק שכינה, ומודה ר' יוחנן שצדין
 קבעו צע', אך בבית שני שבי' העיקר הבית ורצו נשרף צו"ד
 ס"ל לר' יוחנן לקובעו צעשירי.

והנה מ"מ כל חכמי ישראל הוב ס"ל גם בבית שני עיקר שכינה
ותורה צא"י דוקא, כדכתי' [ישעי צ' ג'] כי מליון תלא
תורה, אמנס ר' יוחנן אמר פי' לולב וערבה [מ"ד ע"א] דילכו
אמרי דלהון היא, פירש"י דס"ל לר' יוחנן דעיקר תורה בצבל
מחורצן בית ראשון ע"י החרש והמסגר ולא חזרה לא"י בבית
שני, ואמרו נשתכחה תורה צא"י ועלה הלל מצבל ויסדה, שוב
נשתכחה ועלה ר"ח וצניו ויסדה [סוכה כ' ע"א ע"ש], ושלישית
צימי ר' יוחנן ע"י ר' כהנא [ב"ק קי"ז ע"א], ע"כ אמר ר' יוחנן
דילהון היא, וע"י תלתא זימני חזקא נחברר לו דעיקר תורה
נשתחברה בצבל ולא חזרה בבית שני, ע"כ אמר אי' הויגא התם

לא כי יום מוכן לפורענות כלל. ותו אי נמי ס"ד דיום זה
 מזלו קשה משולם, א"כ הוא גופא תקשי על צעל הרחמים ית"ש
 איך קרא מועד להכשיל בניו, ואלו חזרו ביום אחר שאין מזלו
 קשה אפשר שהי' ניולוים מחטוא. ותו מה לשבז צחורי, וכי
 צחורי נשבזו צחורצן ולא זקנים משער שבתו. וקרא עלמו [איכה
 א' ע"ו] אמר סילה כל אצירי הי' בקרצי קרא עלי מועד לשבז
 צחורי, הרי מתחיל צאצירים ומסיים צחורי. וגם לשון סילה
 נדחקו המפרשים כי לכאורה הוא משמע דהיפוך מהכוונה, כי
 הוא לשון סולו המסלה.

והענין נ"ל כי מרע"ה עמד צרפן ונכנס בפושרים שלא לכלות
ח"ו הזקנים דור המדבר ששמעו מפי הקצ"ה אנוכי ולא
יהי לך, ועליהם נאמר כורתי בריתי עלי זבח כמבואר בפי חלק
[ק"י ע"ב], והארין הפייטן בקדושה דשבוטת ע"ש, וחלילה
חלילה אי' שלטה בהם מדכ"ד לכותם, ע"כ צנע הריב שלא מת
א' מהם קודם ס' שנה, והשלים חקו צעוה"ז, כדכתי' [צמדבר
י"ד ל"ה] צמדבר הזה יתמו, יקבלו תמימותם ואח"כ ושם
ימותו י"ט), רק שפך חמתו על עפכם אשר אמרתם לצז יהי,
המה יגלו בראש גולים לצסוף כנ"ל. וכיינו סילה כל אצירי הי'
בקרצו, שהאצירים אותם ששמעו מפי הקצ"ה, אותם סילה
צמסלה העולה בית אל וקבלו תמימותם, אך קרא מועד לשבז
הצחורים הם הטף. ואיך וצא"ה זכות הי' זה, נ"ל לפי דראינו
דכמן שמה שפל פור בירח שמת צו מרע"ה, וטעה כי צז באדר
נולד והגין יום לידתו, וכחז מהריעצ"ן מ"מ לא נטעה הנם עד
יום י"ד שהוא יום מילתו של מרע"ה, הי"ז צר"ה אז מת אהרן
הכהן צשנת ארבעים כדכתיב צפי מסעי [ל"ג ל"ח], וא"כ נולד
צר"ה אז, ובעת שלוח מרגלים הי' חו, א"כ פשיטא שיגן ירח
לידתו על ישראל, אך היינו צוים מילתו שהוא ח' אז, ע"כ צחסדי
הי' קרא מועד למלאות חמוז כדי שירע חזרת מרגלים צוים ח'
מילת אהרן ע"ה שיגן עליהם, ויכיה הפגם רק לשבז הצחורים
והטף ולא האצירים וא"ש י"ט).

ותשא כל העדה את קולם ויבכו בעם צלילה ההוא אמר רבה
וכו' אחס צכיתס צכיה של חנס ואני קובע לכם צכיה
לדורות. קשה אדרבא י"ל צלילה ההוא צכו ולא לילה אחרת,
כמו וישכב צמקום ההוא [צראשית כ"ה י"א ורש"י שם]. גם
יל"ד קרי' להו עדה וחזר לקרות להו העם. גם ויתנו את קולם
מיותר. ע"כ נ"ל על הצדיקים נאמר ויתנו כמו ויתן לך [שם
כ"ז כ"ה ורש"י שם] שדרשו ויחזור ויתן, ר"ל יחזרו ויתנו קולם
לדורות, רמז לע"צ שהצדיקים צוכים צה, אמנס ערב רצ המכונים
עם, הם צכו רק צלילה ההוא ולא לדורות, כי אלו אינם מתאבלים
צחורצן בהמ"ק י').

15-08-2018nbn

יט) בתוספות י"ט במס' דמאי פ"ז מ"ג אחרי שהביא הקרא הנ"ל
 ואת לאה וגו' ואת רחל ואת יוסף אחרונים כתב שם: ושבעתי שמן
 הכתוב הוה תשובה לשואל בפסוק גדול יהיה כבוד הבית האחרון
 שעל בית שני נאמר וכו' וכו' ע"ש, ולא מוזכר שם שנשאל מגוי א'.
 אבל בזהר פ' פנחס ד"ה אמר רבי אבא אדכרנא וכו' יומא חד אתא
 לקמיה חד חכים גוי וכו' שם הקשה בין תלת בעיין קושי' ראשונה
 מקרא הנ"ל גדול וגו' ע"ש. — הערת הגימ' ריב"ש במקור העתקה זו. —
 וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ד סי' קפ"ז ד"ה חזר ובא עלי.

טו) כמו שפ"י בזהר שם, מובא בעשרה מאמרות מאמר ח"ד ח"ה
 ספ"ה.
 טז) דרשות שכ"ט ד' ד"ה והנה. וראה עוד להלן ע"ב ד"ה ונלע"ד
 לבאר.
 יז) חת"ס עה"ת פ' שלח (ס"ח א') ד"ה ותשא.
 יח) שו"ת אור"ח סי' ל"ג ד"ה ודבר. וכ"כ שם סי' קס"ב, שו"ת
 יו"ד סי' רל"ג ד"ה אמנם מה, ח"י מגילה ה' ע"ב ד"ה תוד"ה וביקש
 (הא'), ובהערה שם, וחת"ס עה"ת פ' דברים (ט"ו א') ד"ה עיין, ושער
 יוסף שם.

א) לקמן סב: שנה כא: ב) עין תוס' לקמן נ: ד"ה המעמיד, ג) עין לעיל טז: ד) [לעיל כ:]. ה) [לקמן סב:]. ו) כה"ג. ז) לקמן כג: ח) לקמן ג: ט) ז: יח. ועיי' ב'רש"י ד"ה אלא ובתוס' שם ע"ב ד"ה ב"ן, י) לעיל יט: כ) צ"ל לקמן דף נא. ושם מ"ח. ד"ה איש. ועיי' ש"ת"רצו בע"א מהכא, ל) לעיל ב' ע"ב.

הגהות הגר"א

[א] גמ' בין מלמטה למטה פטורין. וי"ז גירסא הרי"ף והרמב"ם חייבין ומפסיקס תרגמה ר"פ לקמיתא כו'. (וענהג"א ס"ס ט"ז): [ב] תוס' ד"ה ורבי יוחנן כו' דאי כח כחו כו'. י"ז וכו' הפ"ה המנ"ס. ור"ש נסמין ז מולק (וענהג"א סמין ט"ז) ס"ק יג ופ"ה ט"ז ס"ק (ז):

הגהות וציונים

א) עין בס' ת"ח שג"ס חייבין (גליון) וכו' בכת"י ובר"ח, ועי' הגהות הגר"א: ב) צ"ל ודלקה (ב"ש) עין דק"ס ולקמן סב ע"ב ושבת כב ע"ב: ג) צריך להוסיף אחא בריה דרב (סדר הדורות, וכו' בכת"י): ד) צ"ל מ"א"ה בכת"י, והוא [ה] שייך למשנה (ב"ש) ועי' נחלת דוד: ו) צ"ל השולח את הבעירה (ב"ש, וכו' בכת"י, והוא לקמן ע"ב): ז) צ"ל מקרא (והוא לקמן עמוד ב, באה"מ, וכו' בכת"י): ח) דבור זה שייך קודם ד"ה דאדייה: ט) צ"ל בתיבי (כת"י, וכו' בכת"י לקמן נא ע"א): י) רש"י (גליון): כ) צ"ל דהווי' (ליקוטי חבר בן חיים):

ליקוטי רש"י

אשו משום חציו. כורק תן שמוק למחוק דליה גופיה ענין הכא נמי איהו גופיה ענין ופסקא מיניה לחייבו צ"י דנריס אס הווק זה ארס [לקמן ס:]. דאדייה אדויי. כמו וידו אפ"י (א"כ) א) (ביצה לט:). שהכה ונמטה [לקמן טז:]. בע"א גמ' חייב. שלא היה לו להגדיל בחצילתו שחננס לתנות. בבר הנוכה פטור. תנוי שנתות פירקוס מלוא הניחה שם [שבת כא:]. במסכסכת. נאנסיס שייך לשון סכסוך שלא נרפסו לגמרי אלא שסכסכה ונדנקה האש כהן וסכסכה מעט כדלמריין [מולין דף ז:]. גבי פגימת סכין מסוכסכת מוח אחת שלא נפגמה מצי' לדון לגמרי [לעיל ו]. ועיי' בליקוטי רש"י.

בזקירא. קפילה: פריכא. שנועץ לפרניו כותל שאין לרכו נכך ומשוים הן: אשו. השולח את הצערה: משום חציו. חייבו הכמוז דליהו קעציד דהוי כורק חן: משום ממונו. כשורו וצורו שהיוק וקס"ד דליכא צנייהו כגון שהדליק בגחלת שאינו שלו דלרזי יוחנן חייב דחזיו הן ולר"ל פטור דלאו ממונו הוא: האי לאו מבחו. דאש מאליה הולכת ודולקת למרחוק: הא לית ביה ממשא. דשלהבת היא המוקת דאין לה ממש הלכך כי חייביה רחמנא משום חזיו הוא דחייביה: חציו דכ"ב הן. דהוה ליה המדליק מש"ה חייב נ"ש שאין דין נכרות צלדס: לאו ממונו דבע"א כ"ב הוא. אלא דבעל חררה: דאדייה אדויי. שורקו: וע"א מקום גחלת. מקום שפלה גחלת שס: מוש"ם חצי נוק. לנרות הן והכלב עשאן ליטנא אחרתא למשונה הוא: וע"א גדיש כול"ה פטור. דאשו משום ממונו והאי לאו ממונו הוא ונרות ליכא למימר דהא ממקום גחלת ואיך דלקה אש מאליו¹⁷ ומשום הכי חוקמה דאדייה אדויי דאי אנהא עם החררה כי אורחיה לא מצי למיחני ח"י אמיתי דלמקום גחלת חייב נוק שלס דאורחיה הוא ליטול חררה עם הגחלת: ור' יוחנן. דאמר אשו משום חזיו מוקיס לה דאנהא כי אורחיה דעל חררה נ"ש דשן היא ואמקום גחלת נ"ש דאורחיה היא וצדיס עזב: ואגדיש כול"ה ח"י. דחזיו דלכז הוא והיינו נרות: בירד. צית גדול: בנר הנוכה פטור. שמלוא להניחה צרה"ר לפרכומי ניסא: לאו ממונו דבע"א גמ' הוא. אלא דחנווני: במסכסכת את ב"ה הבירה. שהגמל עוצר צפני כל הצירה ומסכסכו דהא דאי הוי כולו כמקום גחלת אזל בעלמא שהאש הולכת מאליה לאו חזיו הן: מסכסכת. מדלקת: בשעמדה. עמד הגמל צמקומו וסכסך את כל הצירה שהיתה חצילתו גדולה כנגד כל הצירה והגמלא לא שצק לאסקוי למילתיה ופרכיה: כ"ב שבין. שהיה לו למחר ולנהגה שלא תסכסך: בעמדה א"הו"ה מיימיה. דאנוס הוא וסכסכה: לאפוש

והתניא הבלב. אמתניתין הו"מ למפרך אלא נטר עד דמייתי כרייתא ופריך אחריויהו: דאפיך מיפך. ור"ת למ"ד תחילתו צפשיעה וסופו צאונס [חייב] לחייב נ"ש דתחילתו צפשיעה דאורחיה וסופו צאונס דלאו אורחיה וי"ל דלא אמר משום דתחילתו צפשיעה לגבי רגל לחייב נ"ש לגבי קרן דאפילו פושע גמור לענין קרן לא חייבתו תורה אלא חזי נוק דאי לאו הכי ארי שנכנס לחצר הניזק וטרף ואל¹⁸ לחייב נ"ש דתחילתו צפשיעה לענין דריסה וכן כל קרן צפחצר הניזק תחילתו צפשיעה לענין נ"ש רגל: גדיא בסריכא. שנועץ נפרניו צארן וקופץ כמו הכלב ולא דמי לסרוכי וסליק¹⁷ שסכרך צחצית עד שמגיע ללפת: ¹⁸ וע"א ח"י. ואע"ג דלגבי שולח צעירה¹⁸ לא מחייב עד דמסר לו שלהבת לר"ל ולר' יוחנן עד דמסר לו גווחא פעמיס שיש גחלת הרבה צחררה דהויא כמו מסר לו גווחא לר"י ושלחבת לר"ל: אשו משום חציו. לא שיצטער צענמו האש אלא כל מקום שפשע ולא שמר גחלתו חזיו ניחוי: אשו משום ממונו. כלומר חיוז שלו דאפילו דליק צאש של אחר חייב כדלשכתן צפ' הכונס (לקמן דף נ:). צוסף קמתו של חצירו צפני דליקה ומציא צרוח מצייה וגזי גז שינא מתחת הפטיש¹⁹ אע"ג דמסכתא מפקיר ליה ועוד דאין לך ארס שימחייב דליקה שיפקיר הגחלים ודליק גדיש של חצירו ולא כפ"ה דפ"י דליכא צנייהו דלדליק גחלת שאין שלו: רבי יוחנן מ"ש לא אמר כר"י. אע"ג דדריש טעמא דר' יוחנן מקראי¹⁸ הוה ליה לאוקמי קרא דרשה אחריתי דסצרה כריש לקיש א"י קס"ד השתא דמאן דאית ליה משום חזיו לית ליה משום ממונו וקצעי היכא דכלו לו חזיו¹⁸ אמאי לא מחייב משום ממונו: ממונו אית ביה ממשא. אע"ג דצור לית ציה ממשא שחייבה תורה להצלו ולא לחצנו¹⁹ מ"מ

והתניא הבלב והגדי שדלגו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה ואו פטורין¹⁸ תרגמא רב פפא דאפיך מיפך כלבא בזקירא וגדיא בסריכא אי הכי אמאי פטורים פטור מנוק שלם וחייבין בחצי נוק: הכלב שנמל: אתמר ר' יוחנן אמר דאשו משום חציו וריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן אמר לך חציו מבחו קאזלי האי לא מבחו קאזיל ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר כריש לקיש אמר לך ממונא אית ביה ממשא הא לית ביה ממשא תנו הכלב שנמל חררה כו' בשלמא למ"ד אשו משום חציו חציו דכלב הוא אלא למ"ד אשו משום ממונו האי אש לאו ממונו דבעל כלב הוא אמר לך ריש לקיש הכא במאי עסקינן דאדייה אדויי דעל חררה משלם נוק שלם ועל מקום גחלת משלם חצי נוק ועל גדיש כול"ה פטור ורבי יוחנן דאנהא אנוחי על חררה ועל מקום גחלת משלם נ"ש ועל הגדיש משלם חצי נוק תא שמע¹⁶ הגמל טעון פשתן ועבר ברשות הרבים נכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקו¹⁹ בנרו של חנווני והדליק את הבירה בעל גמל חייב הניח חנווני נרו מבחוץ חנווני חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור בשלמא למ"ד אשו משום חציו חציו דגמל הוא אלא למ"ד משום ממונו האי אש לאו ממונא דבעל גמל הוא אמר לך ריש לקיש הכא במאי עסקינן במסכסכת כל הבירה כולה אי הכי אימא סיפא אם הניח חנווני נרו מבחוץ חנווני חייב ואי במסכסכת אמאי חייב בשעמדה עמדה וסכסכה כ"ש דחנווני פטור ובעל גמל חייב אמר רב הונא בר מנחם משמיה דרב¹⁸ איקא הכא במאי עסקינן כגון שעמדה להטיל מימיה רישא

ממונו כעין חזיו שדרכו ליך ולהזיק אית ציה ממשות ח"י צור נמי חשיב אית ציה ממשא דע"י כריית הצור משתנה ממשות של קרקע ונעשה חלל אצל מקום הילוך שלהבת אינו משתנה ממשותו אלא שנעשה דולק ושורף ור"ת משתנה ממשות של קרקע ולא צשום דצר ואין שום ממון שלא יהא צו ממשא צמה שפשע אצל יש חן שאין צו ממשות כגון שיצר כלי צרות פיו ויש אש שאין צו ממשות כגון שלהבת צלא גחלת כדלמריין צסוף צילה¹⁷ (דף נט). הילכך דמו להדדי שאין צשניהם ממשות צהמזיק שפשע צו רק צגוף האדם: דאדייה אדויי. הו"מ לאוקמי צלנח אנוחי ע"י שינוי כדלמריין צריש פירקין¹⁹: רבי יוחנן בדאנהא אנוחי. לא מצי למימר צלדייה אדויי ועל כל הגדיש ח"י דאי כה¹⁸ כמו לאו ככחו דמי¹⁸ הוי על כל שאר הגדיש פטור: לאו ממונו דבע"א כ"ב הוא. דהוא לא דליקו ועל אש של כלבו לא חייבתו תורה וע"ג דלגבי צור אלטרין מיעוט איש צור ולא שור צור כדלמריין צשור שנגח את הפרה (לקמן דף מט. וסו¹⁹) תרי איש כתיב¹⁸ מ"מ פשוט ליה לגמלא משום [א"ה]¹⁸ דרשא דפטור על אש צהמתו דג' אצות נאמרו צשור¹⁸ ולא יותר: במסכסכת כ"ה הבירה כול"ה. דהוי כולה מקום גחלת: ואי במסכסכת אמאי חייב. חנווני הכל גס צעל הגמל יתחייב עמו כיון שגס הוא פושע צסכסוך אצל אי צלא מסכסכת ניחא ליה דלא הוה ליה לאסקוי אדעתיה שהיא נר מנחוץ אצל כיון דאוקמיה צמסכסכת אי אפשר שלא יראה הדליקה כיון שדולקת כל כך שמסכסכת כל הצירה דרך הילוכה והיה לו להרחיק ולמונעה מלהיות הולכת ומסכסכת אצל אין לפרש אמאי חייב חנווני צעל הגמל יתחייב הכל דהא לקמן (דף נט). פריך וליחייב צעל הגחלת ואע"פ שצעל הכלב פשע גס צעל הגחלת יש לו להתחייב שלא שמר גחלתו ומשני כשעמדה כלומר לאו צמסכסכת דרך הילוכה אלא צעמדה צמקוס אחד והרצה כל כך צמשאי שמסכסכת כל הצירה צעמדה ופריך דכ"ש חנווני¹⁹ פטור לאו פטור לגמרי אלא כלומר פטור מחלקו של צעל הגמל דיותר מסכסכת צעמדה משאלו היתה הולכת ועוצרת צלי עיכוז ומשני כשעמדה להטיל מימיה דאנוס הוא צעמדה זו: רישא

על החררה ועל מקום גחלת נוק שלם שדרך הכלב לחטוף חררה בגחלת דבוקה ולאכול ועל שאר הגדיש חצי נוק דמשונה היא. ת"ש גמל טעון [פשתן] עובר בה"י וכו' בשלמי לר' יוחנן חציו של גמל הן אלא לריש לקיש לאו ממון בעל גמל הוא. ופריך ר"ל במסכסכת כל הבירה. פירו' מסכסכת כגון [ליחכה] נירו וסיכסכה אבניו שעמד הגמל והדליק כל הבירה כגון מקום גחלת בגדיש דלדברי הכל נוק שלם. ואקשי אהדין פירוקא סיפא דתני ואם הניח חנוני נרו מבחוץ חנוני חייב ואי במסכסכת אמאי חנוני חייב הגמל היק בידים. ופריך בשעמדה. ואקשי' כל שכן אם עמדה ומסכסכת ודאי היא הויקה בידים חנוני אמאי חייב. ופרקי' אנוסה שעמדה

ג) א ב מ"י פ"צ מהל' נוקי ממון הלכה טו סמג עשין סו טו"ש ע"מ ס"י על סעף י: ג) א מ"י פ"ד מהלכות נוקי ממון הלכה טו סמג עשין סו טו"ש ע"מ ס"י ח"ה סעף א: ג) ד מ"י שס פ"צ הלכה יז סמג שס טו"ש ע"מ ח"מ ס"י ש"ל: ג) ד מ"י שס פ"ד הלכה יג סמג שס טו"ש ע"מ ח"מ ס"י ח"ה סעף יז וצג"ה וע"ש עגור:

רבינו חננאל

והתניא הכלב והגדי שדילגו בין כך ובין כך שידוקר הגדי בבית ראש. והתרגמה דאפיך מפך כלבא בסיקרא וגדיא בסירכא. פי (א) דרך הגדי בסיקרא כדאמריין [עירובין טו]. כדי שידוקר הגדי בבית ראש. והכלב בסירכא כדאמרי' דלמא אתי למיסרך וכיון שדילגו בשינוי דלאו כי אורחיהו הוה ליה משונה וקיימי לן משונה בחצר הניזק פטורה מנוק שלם חייבים חצי נוק כרבנן. איתמר ר' יוחנן אמר אשו משום חציו. כאלו בידיו מכה והוא המזיק בעצמו ודינו כיון אדם המזיק בעצמו. ריש לקיש אמר משום ממונו. כלומר כמו שמתחייב בנזק שורו וכיוצא בו שחייב בהזיק כך כאשר דהא אינו הולך מכחו ומזיק אלא מכח היות וכל מה שחייב בנזקי ממונו חייב באשו ר' יוחנן אמר אינו ממונו דהא השלהבת המזיקת אין בה ממש להשמר כמו השור וכיוצא בו. ואקשי' על ריש לקיש ממתני הכלב שנטל את החררה והלך לגדיש כו' בשלמא ר' יוחנן כו' דאמר אשו משום חציו חצי דכלב הן לפיכך חייב בעל הכלב, אלא לר"ל דאמר משום ממונו האי אש לאו דבעל הכלב הוא [אלא] לבעל החררה הוא. ודא"נ" לר' בות"נו ה"גא"נים בשמ"ע"ה" ז"ו פי' תיר"ה לניו ביז פ"ירכ"א ב"עיקר" ה"ד"ן ו"לפ"י"ך נ"מנ"ענר" מ"לדבר" ל"א ב"ענין הפ"יר"ש ו"ל"א ב"פירכ"א. ופריך ריש לקיש כגון דאדייה אדויי. כלומר לא הגביה את החררה אלא בדרך ידיו והובאה אל הגדיש ולא יצתה הגחלת מחזקת בעליה, ועל החררה משלם נוק שלם שזה דרכו לחטוף ולאכול, ועל מקום הגחלת משלם חצי נוק שמשעשה עשה בידים אבל משונה היא ומשונה בחצר הניזק חצי נוק כרבנן, ועל שאר הגדיש פטור שאינו ממון בעל הכלב שהרי לא עקר והניח ובעל הגחלת נמי לא מייחייב דהא אוקימנא לקמן בששימור גחלתו והכלב חתר והוציאה. ור' יוחנן אמר אפי' אנהא אנוחי. כגון שעקר והניח

אמת ואמונה

דברי תורה

מרבנו הקדוש, מרנא ורבנא
מנחם מנדיל זצלה"ה מקאצק

אוצר החכמה
מלוקט מפי סופרים וספרים
ע"י הרח"ח ר' ישראל יעקב זצ"ל
בה"ר החסיד ר' מרדכי ארטן ז"ל

מהדורה שלישית

משוכלל ומוגה מכל השבושים שנפלו במהדורות הקודמות

פעיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשל"ב לפ"ק

גם בענין סדר הלימוד והחידושים, ושמע ממנו שגם בזמנו החרעם על העולם אשר מעיינים מעט בהלכה מיניה וביה ואותו הזהיר מאד לישא וליתן גם בפשט כעין ספר מהרש"א ומהרשש"ך.

ידועה הקושיא לפי דברי הנמוקי יוסף שלר' יוחנן דאמר אשו משום חציו נחשב כאילו כל הפעולה נעשתה בשעת ההדלקה, אם כן למה אמר ר' יוחנן אילו הייתי בשעת החורבן היה קובע את הצום בעשירי באב כיון שרובו של היכל בעשירי נשרף ומה בכך הרי לדידיה נחשבת עשיית הפעולה בט' באב, ותירץ רבינו זצ"ל דזה רק כשדנים על עושה הפעולה נחשב כאילו עשה הכל מתחלתה אבל לגבי הדבר המפעל אינו כן ולכן באמת נחשב שההיכל נשרף בעשירי ולא בתשיעי, וראיה לכך מזבחים פ"ט מ"ו א ברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם חצות יחזיר ולמה לא אמרינן גם במועט זהו כאילו נשרף הכל. והבן.

אמר יכולני לעשות מכל העולם חסידים, אבל אין זה טוב.

אמר על הצעירים אם ישעבדו את מוחם להגמרא מוטב ואם לאו ח"ו ילקחו לצבא.

הר"ב זצ"ל בחר עבור רבינו זצ"ל כוס גדול לדי' כוסות, ואמר לו בזה"ל: אתה יש לך מוח גדול ע"כ תקח כוס זה לדי' כוסות.

כי מן השמים דברתי עמכם, לא תעשון אתי וגו'. כי עמכם מורה על השותפות והתחברות ע"כ אין ראוי להכניס אתי שותף אחר.

כשנפטר ר' יוסילה אחי החר"ם זצ"ל. בא בחלום לאוהביו שאין לו מנוחה מן הרבי מאפטא זצ"ל על איתור זמן התפלה ואמר בעל חידושי הרי"ם זצ"ל כשיבוא שנית תאמר לו שיאמר תירוץ כי נסע לקאצק שכך נהג ועשה ג"כ כמוהו ורבינו זצ"ל יש לו כתפים רחבות.

רבינו זצ"ל רגיל על לשונו לומר על עצמו שהוא תלמיד חכם, משום שהוא תלמיד להר"ב זצ"ל שהיה חכם.

הרב ר' שלום צבי מזגערש נצטנן בדרך נסיעתו לקאצק וחלה. וצוה רבינו זצ"ל לקרוא לרופא, ואמר שיראה לו את הרצעפט שיתן הרופא, ויהי כאשר ראה את הרצעפט שאל אם אמרו לרופא שגילו למעלה מששים שנה, ואמרו לא, אז צוה רבינו להגיד לו זאת. ואמר הרופא בתמהון א"כ טעיתי, ונתן לו רצעפט אחר, ורבינו זצ"ל למד ענין זה ממורו ר"ב זצ"ל שהיה מומחה לאותו דבר, היינו לקריאת רצעפטין.

סותר אשכנזי בא אל רבינו זצ"ל וישאלהו, היות כי התוכנים חיוו

זמנים. הלכות תעניות פ"ד פ"ה

שאריתו צ"ו נתמו וה' שאירעו בחשעה באב כולן מפורשין במשנה בפ' נג' פרקים בשנה (תענית כ"ו):
ד וארבעת ימי וכו' צום הרביעי זה ו' בחמוז וכו', זו סבת ר"ע שם פ"ק דר"ה (דף י"ח:) שהוא מפרש הכתוב על סדר חדשים וכן הלכה:
ה ונהגו כל ישראל וכו' מלה רבינו ענין נמנהג לפי שנתבאר בגמרא שם בזמן שיש שלום היינו לכשינהגו במ"ק הן לשון ולשמה און שלום ואין גזירה ידועה על כל ישראל לנו מתענין לנו אין מתענין חוץ מתענית תשעה באב האילו ונכפלו בו לרבות. ועשאו נהגו הכל כמ"ש רבינו והרי הן חובה על כל ישראל עד שינהג בהמ"ק:
 ובשלה

יח שבע תעניות וכו' מפורש שם בגמרא (תענית ט"ו.) שיואלץ לצה"ק ומפרש רבינו שהוא אחר הפלה ופשוט הוא: ובבב תענית וכו'. מפורש בפ' נג' פרקים (דף כ"ו) שיש נעילה בתענית ופירש הרשב"ד ו"ל דבכל מ"ל קאמר בין בראשונות בין בחרונות דלי בחרונות בדוקא הוה ליה לנמני כמה אלו ימרות על הראשונות ואף בזמן הזה הדין כך וזה דעת רבינו אע"פ שלא נהגו כן הוא עיקר:
יט ירדו להם וכו' סבת ר' יהודה בדביימא פ' סדר תעניות האמור (דף כ"ה:) והלכתא כוותיה דר"י כמו שנתבאר בהלכות:
פ"ה א יש שם וכו' ואילו הו יום ג' בתשרי וכו' ד' ימי הנזירות האלו מפורשים בר"ה פ"ק (דף י"ח:) וה' דברי

שגזרין על הצבור מתפללין תפלת נעילה בכל מקום: **יח** ירדו להם גשמים עד מתי יהיו יורדין ויפסקו הצבור מן התענית. משירדו בעומק הארץ החריבה טפה. ובבינונית טפחים. ובעבודה עד שירדו בעומק שלשה טפחים:

פרק חמישי

א יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרים להם ולנו אותן הצרות. שזכרון דברים אלו נשוב להיטיב שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם וגו': **ב** 'ואלו הן יום ואלו שלישי בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם ונכתב גחלת ישראל הנשארת וסביב להתם גלותן. ועשירי בטבת שבו סמך מלך בבל נבוכדנאצר הרשע על ירושלים והביאה במצור ובמצוק. וי"ז בחמוז חמשה דברים אירעו בו. נשתברו הלוחות. ובטל התמיד מבית ראשון. והובקעה ירושלים בחורבן שני. ושרף אפוסמומום הרשע את התורה. והעמיד* צלם בהיכל: **ג** ותשעה באב חמשה דברים אירעו בו. נגזר על ישראל במדבר שלא יכנסו לארץ. וחרב ונחבת בראשונה ובשנייה. ונלכדה עיר גדולה וביתר שמה והיו בה אלפים ורבעות מישראל והיה להם מלך גדול ודמו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא מלך המשיח. ונפל ביד הרומיים ונהרגו כולם והיתה צרה גדולה כמו חורבן בית המקדש. ובו ביום המוכן לפורענות חרש טורנוסרופוס הרשע את ההיכל ואת סביביו לקיים מה שנאמר ציון שדה תחרש: **ד** וארבעה ימי הצומות האלו הרי הן מפורשין בקבלה צום הרביעי וצום החמישי וגו'. צום הרביעי זה שבעה עשר בחמוז שהוא בחדש הרביעי. וצום החמישי זה תשעה באב שהוא בחדש החמישי. וצום השביעי זה שלשה בתשרי שהוא בחדש השביעי. וצום העשירי זה עשרה בטבת שהוא בחדש העשירי: **ה** ונהגו כל ישראל בזמנים אלו להתענות

א טור ס" תקמ"ט סמ"ג עשין דרנבן ג': *ג"ה והועבר.

לחם משנה
 דאלו הסומרות דכסוי שקיס ויולת צית הקצרות הרי הוא כאלו מנה אותם במשנה דכיון דחשיב שנתן כל אחד אפר על ראשו כסוי שקיס ויולת צית הקצרות מילתא דמיני לאחי הוי אלא דממתי לא תשעה למתני כל מיני דלעזר: הרי איתם מתים באלו וכו'. בגמ' (ספ דף ט"ו.) איפלגו למה יולתם לבית הקצרות ר' לוי בר חמא ור"ה חד אמר הרי אנו משויבים לפניך כמתים וחד אמר כדי שיבקשו עלינו מתים רחמים מאי בינייהו איכא בינייהו לקברי עכו"ם. ופירש"י ו"ל קברי עכו"ם בתיקון שאין לקברי ישראל לבקש רחמים אפילו על עמלן ליכא כ"ש עלינו ע"כ. ומלא דרבינו ו"ל דפקס כמ"ד הרי אנו כמתים הולכים לקברי עכו"ם בתיקון שאין לקברי ישראל ולכן קתם רבינו ו"ל וכתב יולתם לבית הקצרות סתמא ומפרש רבינו ו"ל הרי אנו משויבים לפניך כמתים שר"ל שנתנו כאלו אם לא נחזור בתשובה אע"פ שאין פשט הלשון משמע כן לכאורה: ובבב תענית מתעניות הצרות בו. כן דעת הרשב"ד ו"ל מהסכת ממתי דיתרות על הראשונות כדכתיבנא וכו' דנב' ראשונות און הדבר מוכרח דלע"ג דאיכא ברייתא בפ"ק (דף י"ג:) דלמרה און בין ג' ראשונות לאמלעיות אלא שכלנו מותרין בעשיית מלאכה וכו' דמשמע דלכל שאר הדברים שוים כבר דמו שם דבאיסור מיירי בתפלה לא מיירי ומ"מ הדין כן מטעמא דכתב הר"ן ו"ל בריש פ' בתרא דתעניות א"נ כיון דלמרו בגמ' דלע"ג דלמלעיותא וכו' ליגנא בתרא עיקר וליה לן דחוייא דבאיסור מיירי בתפלה לא מיירי. והטור וכו' דלית ליה בפי' תקיע' דבחרונות אומרים נעילה ומשמע דלא בראשונות ובמלעיות כדכתב שם הרב"י ו"ל אפשר דלית ליה דהך הכרח דרב אשי לאו הכרח הוא ודאינו נמי לא אמר אלא מתניין דייקא דקדוק בעלמא דהא אע"ג דמיני אלו אמרין דשייר כדכתבו תוס' ו"ל בכמה דוכתי. וכ"מ מאי שירי דהאי שירי צית הקצרות ושקיס וליה ליה מירולא שחירלמי לעיל דהם כלולים בגמתי. זה נראה טעמו ו"ל:

פ"ה ב והובקעה ירושלים בחרבן [בית] שני אע"ג דתענית דקרא לזוס הרביעי לא הוה אלא בג' משום דהובקעה העיר בג' מ"מ השמא עדיין ליה צ"ו מפני שחרבן צית שני חמיר הן הובקעה העיר צ"ו. וכ"מ ר' נטבת דעדיין ליה משום דקמך מלך צבל ידו על ירושלים בחרבן צית ראשון היו לנו לטבות לזוס אשר סמך לר ידו על העיר בחרבן צית שני דחמיר לן. י"ל דשאני הכא דהכל היה בחדש אחד ואין קפידא לטבות צין ט' ל"ו אלא ההם הומוניס חלוקים. ובהא דהבקעת העיר כתב הרב"י ו"ל בפי' תקמ"ט דבגמרא נפיק מקרא ולא דק אלא גמרא הוא דמקרא לא נפיק אלא במשנה: והעמיד צלם בהיכל. רש"י ו"ל (דף כ"ו:) גרים והעמד וקאי אכלל

הוא אומר וכו' הריעו בני [הארץ] ורעו ורעו ומריעין ומריעין וכן בכל ברכה וברכה וכו'. מפורש כאן דכשומר להם תקעו עושים התקיעה קודם וכשומר הריעו עושים התענית קודם וכן הטור כפי' תקיע' הוכיח סדר זה בראשונה הוכיח תר"ח ואח"כ הוכיח תרועה ותקיעה ותרועה ואח"כ תר"ח. ועל זה הסדר עוד הוסיף אלא שלא הוכיח שחון הכנסת אומר להם תקעו או הריעו. ואפשר דקובר דלון זה אלא במקדש ולא ידעתי בו טעם ברור ולכן אני תמיה על הרב"י ו"ל שכתב בסיומן תקיע' על דברי הטור ו"ל ו"ל שהוא מפרש דלע"ג דפעם אחת היה אומר להם תקעו ופעם אחת היה אומר להם הריעו לא היה אלא לחלוק כבוד לתרועה כמו לתקיעה אבל לעולם היה תר"ח ושלא כדברי הרמב"ן שכתב דבשער המזרח כהר הנית כשהיה אומר תקעו היו מוקיעין ומריעין ומוקיעין וכשהיה אומר להם הריעו היו מריעין ומוקיעין ומריעין ע"כ. דאך אפשר לחלוק על דברי הרמב"ם ו"ל בדביימא עריכה הוא כדכתיבנא וכו' היכן ראה בדברי הטור ו"ל שחולק עליו. ואולי גירסא אחרת שנדמה לו כדברי הטור ו"ל שאומר שכלן מוקיע תר"ח ולנו הגירסא כדכתבו בדברי הטור ו"ל והיא מסכמת כדברי הגמרא: ופעם מריעין ותוקיעין ומריעין שבע פעמים. כן מבואר במשנה וברייתא דהוה שבע פעמים דבסוף ברכה גואל ישראל דלית ממנין השש ברכות קאמר שם בדיא דמוקיעין ומריעין ומוקיעין. וקשה דבפרקא קמא אמרין און פוחמין מו' תעניות על הצור שבהן ו"ח המרועות ע"כ. ומריעין ו"ל ו"ל בריש ו' ברכות וכלל אה"כ בראשונות, והשתא קשה דכ"א הויין דהא איכא שלש אחרות בברכה גואל ישראל אלא שייך ללא מני אלא המרועות הנהות מתמת הברכות הנוספות:

יח שבע תעניות אלו וכו' אחר שמתפללין ויואלץ כל העם לבית הקצרות משמע דלון יולתין לבית הקצרות אלא צו' תעניות האחרונות ולא באמלעיות וקשה בדיא דאמר רב אשי בפ"ק (תענית י"ג: י"ד.) ובמתניתין כשלאמר ימרות על הראשונות ולא מני כ"ד ברכות משמע דהם שוין לבי' ברכות ומיהו לאו שירולא משום דחשיב לה באידך פרקין ובהר הכי אמר דכ"ד נמי חשיב ליה באידך פרקין ולא הוה שירולא משמע דכל ללא חשיב באידך פרקין דומיא דתיבה וכ"ד ברכות ודאי דלאו שירולא ומתן טעמא דייק הרשב"ד דלית בזה נעילה באמלעיות מללא מני לה בני ימרות דליכא למימר דנעילה חשיב לה לאידך פרקין וכמ"ס הר"ן ו"ל בריש פ' בתרא דתעניות וא"כ הא דבית הקצרות דלא חשיב לה באידך פרקין אי איתא דלזוס צו' אחרונות ולא באמלעיות אמאי לא מני לה ממתי וכן הא דמתכסס בשקיס דמשמע דליתיה באמלעיות אמאי לא מני לה כיון דלא חשיב לה באידך פרקין. וי"ל

הנהגות מיימוניות
 ראפילו עוברות ומנוקות דעלמא שהיו מצטערות הרבה שהיה להם לאכול בכל אלו הצומות לבד מתשעה באב דאמרינן בתשעה באב עוברות ומנוקות מתענות ומשלימות בו בדרך שמתענות ומשלימות ביה"כ מבבל השאר תעניות שאין המורות כ"כ אין משלימות בו, ע"ב: **ג** [3] בפרק בתרא בשבעה בחדש נכנסו עכו"ם להיכל כל' עד לעתותי ערב הציתו בו את האור ונשרף עד שקיעת החמה דבעשור והיונו דאמר רבן יוחנן בן זבאי אילמלי הייתי באור הרור לא קבעתיו אלא בעשירי שרובו של היכל נשרף בו, ע"ב, וברושלמי

בשלושה פרק רביעי תענית

[דף כח ע"א - כט ע"א]

תמוז דההוא שתא מל"ז כ"ו. פירשו בתוס' עשו אותו מלא מל' יום כדי שיהיו מ' יום שמי' בל' ד' דתמוז וחדש דקטין דכ"ט שלח המרגלים וט' בל' כ"ו ע"ש ללחזה דנביהם אינן מוננים דמשיב אחד דקטין והרי קטין ודאי מלא וה"ל ב' מסקין יום כ"ט ויום ל' ויש ליישב דיום כ"ט מסקין כל חשיב ליה כיון שאין לילו עמו גם שהוא בכלל ז' של הגברת מרים אך קשה לדבריהם לל"כ כל יום ב' בל' עממו כמ"ס גי' בל' עממו ונכ"ס ע"ש המרגלים כ' ובל' משמע דלילה שלחמרי היה ט"ז שצבו וזקנעו צו צביה לדורות ופרש"י ללכורה זה יומר מכוון דהש"ב מסקין ולי' מתמוז דמלוי מליה וכו' דלכ הרי בערב ט"ז שבו המרגלים דלילה שלחמרי ט"ז שבו ויום כ"ט דקטין גם שאין לילו עמו משיב ליה דלא כמיב הכא אלא מקמ' מ' יום ולא אמרו כ"ב מ' יום וילינו עמו אלא גבי מ' יום בשנה ראשונה שהיה משה צהר דהתם כמיב כ"ב ארבעים יום וארבעים לילה וז"ל לדרבי החוס' דבערב ט"ז לאו היינו נמי' בל' אלא גבי' בל' ערב שבו כדאמר לקמן לגבי ט"ז בחורגן סמוך לחשיכה הלימו ומיזמו קרוב ללשון זה בקרא גבי יוה"כ כ"ד בתעשה לחדש בערב וגו' ובל"ל ש' שלחמרי צבו ונקבעו צו צביה לדורות דרובו נשק"י ב' דלקמן כ"ה ודו"ק: **אתם בביתם בכרייה ש"ח חבם ואני כו' י"ש יעש** כדלן דשימוי סיפור מעשה המרגלים שצפרה דברים ומקופרו צפרה שלח דשם כמיב שלחמו המרגלים כ"ב אפ"ס כי עז העם וגו' כ"ב וחדש כל העדה וילוו וגו' וצ"ל דברים כמיב כ"ב וילחמו טובה הארץ וגו' ולא אפיתם לעלות ומתמוז וגו' ולא נתן עמם למה ועוד דצ"ל שלח כמיב כ"ב וילכו ויבאו אל משה וגו' דמשמע שהיה כל זה לפני אהל מועד וצ"ל דברים כמיב ל' ומתמוז בל' ארבעים ל"א וע"ק שאמר כאל' ל' ותאמרו שנתחם ה' אומנו וגו' ולא הוה כן צ"ל שלח וע"ק ל"ב שאמר צ"ל דברים ל"א ומקורן אלי כוללם וגו' כיון שזה היה בשנת מ' שכבר מתו כל דור המדבר ואלו היו צביהם פחות מן כ' שז"ל ליכנס לא"י מה הויכוח בך ויש ליישב בל' זה לפי שהלכות היו מצינן שגם צביהם צריכים שיהיו מ' משלח וצ"ל דברים ל"א ומתמוז בל' ארבעים מלמד שהיו יושבין במשכניהם ומתבקין את צביהם ואומרים להם אי לכס למחר יהיו ארבעים מל' וכו' וז"ש שאם לא יזכו צביהם יהיה להם כ"כ עונש וצביה לדורות אם לא ייעזבו מעשיהם ועממם יזכר משה כאל' צפרה דברים ומויכוחו שגם אהם תקרבו אלי בעמם אפ"ס וזה שזכר כאל' שהצניס המרו ומתלווניהם בלי עמם קודם שמשעמו ממרגלים עם גדול ורם ממנו וגו' וז"ש משה להם לה' כי אמרתם שנתחם ה' אומנו וזה חינו כמ"ס טובה הארץ וגו' אלא הוא ארבעים אהם ואתם שנתחם אהם כמ"ס ל"א משל אומרים מה דלעיל ב' דתמוז מ' דלצביה עלך כפרש"י בתוס' ל' ואתם שנתחם אהם שהיה להם לצניס לגבי הש"י נמעשה המרגלים הציא להם צביה לדורות צביה שני שהיה להם שנתחם אהם כמ"ס פ"ק דיומא ל' וז"ש כאל' אהם צביהם צביה של חסד כו' דהיינו שנתחם אהם למקום צ"ה עוד מפורש בזה במסכת סוטה פרק א"ג ל"א ע"ש ומיייתי ליה מקרא קרא עלי מועד לצבור תמורי ר"ל כי כל חדש מלא ים צו מועד וחדש תמוז שאין צו מועד והוא חסד קרא עלי מועד לצבור תמורים ליהות מלא אלא ים צו מועד שיהא הוא משלים למ' יום לצבור תמורי שלח היו בני כ' או שקבלו עונשם לדורות באתו יום דלקמן שמגלגלים חוצה ליום חייב: **בז' נכנסו עבוי"ם דהיי"ב כו' ונכ"ס פמוך דחשבה הצייתו כו' והוא קרא ל"א דבערב לחדש וגו' וישקרו וגו' מתפרש כפשיטה דרובו של היכל שנקרף צ" והוא קרא דצו' שנקרף לה קאי וישקרו חיוס' ו' לחדש אלא דהכי מתפרש דצו' לחדש הוא נכונדלן להיכל שנקרף צו עד יום י' ואו וישקרו וגו' ומיייתי ליה מקרא חיו גא לני כי פנה היום הוא המתחלה שפרעה בערב יום ט' כי ינטו לללי ערב ש"ס יום י' שהיה הולך ודולק צו כל היום כולו עד כי צו ינטו לללי ערב: **י"א קבעתי א"א ב' מפני שרובו כו' י"ש ללקק צוה דהא חיוס גופא ל"א קלמר לעיל דמיוס ציאת מרגלים ט"ז נקבע צו ציוס צביה לדורות ולשיטת התוס' ניהא ציאת מרגלים היה ציוס ט' בערב ואח"כ בליל י' הימה צביה שנקבע אז צביה לדורות ודו"ק ל"א: **מגלגלין זכות איוס זכאי כו' כל המאמר מפורש צ"ל אין נערכין ל"א: **ערב ט' באב הדיה כו' גם כאל' חיו נראה לפרש שבערב ט' בל' ממש ציוס ח' דהא ציוס ט' בל' הצימו צו האור ואי המתחלה כיוסא העובדי כוכבים להיכל קלמר הל"ל צ"ל צו אלא ערב ט' בל' היינו ציוס ט' גופיה בערב שהצימו צו האור: **נגזרה גזרה על ר"ג כו' שהוא היה באתו דור וע"כ קראו בעל המוטס לפי שישלח הם עם אחד דמיון גוף כשמכא"ל לאמר אחד מרגיס כל הגוף מיהו האגריס אינן שוין בעמלנן שיש מהן שחיוטו של אחד מולך שכן וזה דמס א"ת ר"ג שהיה ראש ועיניו שכולן מלון צו לאמר המוטס שהוא למעלה בראש וזוהא דמס תליו צו כמ"ס פרק יוה"כ כ"א מלכותו כ"ב ויפת צלפיו שמתו וגו' ומפתחות ההיי"ב בידן ועל"ז כו'. כזר אמרו צמדלם כ"ג צשערי היכל שלח שלטו שכן האויבים כמ"ס מ"ד עטעו שצ"ל שערפה וזה אמרו שרלו אלו פתחי כהונה שפתחות שאלן ג"כ לא יהיו ממסרין ציד אויביס והיו מוסרין המפתחות לקונס כמ"ס מ"ה ציהמ"ק קנין א' שנאמר מ"ה הר זה קנתה וימנך ר"ל גם כשהוא בחורגנו כמו הר הוא קנינו של הקב"ה**********

סלמאי זה וכרס לזכרה ולשנה להם אצל צרעשים גם שם עלם שלהם ירקב שאסור לקרוא אדם בשם כדאמרין ציומא א' גבי דואג: **תרי תנאי וא"יבא דרבי ופרי כו' היינו תרי תנאי דצרימא א"ל אל היה מוקים ליה כר"מ תמרי תנאי אליפיה הוה ליה צרימא דלא כמתניתין והאוספות ב' מירלו משום דר"י ימיקור עמו מוקי ליה כר"י הוה דמוק דמ"מ טפי הי"ל לאוקמי כר"מ דכל סממא סלמאי כר"מ מוקמין א' כיומיה ולא כר"י ע"כ דנימוקו עמו:**

דף כח ע"ב בפרש"י בד"ה ובי"ש מוסף כו' ד"ה דחה דידיה א"א המנחה ע"כ. כ"ל אצל פירושו קלת מגומגם שהוא פי' כל זה אליפיה דרבי יהושע דלמר הכי ל' מוסף אין צו מנחה וממאי דשקיל וטרי תלמודא הכא ומיייתי מדר' יוסי כו' ומסיק אלא דמנחה קרבן עמים דמי אלא לאו דנעילה כו' כל זה אלא אליפיה דר' עקיבא למאי דהוה שונה מעיקרא ל' ודו"ק: **בפרש"י בד"ה בשבעה ע"ה כו' מתן תורה הוה. הס"ד:**

ח"א דף כח ע"ב כ"ד דקטין וי"ז דתמוז מ"ז א"הו מ' בשיבסר כו' דהיינו מ' יום וילנו עמו וזהו טעם ישראל שהם חשבו ארבעים יום ואין לילו עמו וכלו להו צביהם ועל כן אמרו ל' כי צוש משה כפירות רש"י בתוס': **בראשונה הובקעה ב' ובשניה ב"ז כו' ולפי שהשניה היא הציאה לנו רעה ביותר כמ"ס ציומא ל' ציה מוכיח ע"כ מתענין צביה וצירושלמי ל' מירך צ"ה דלקולו חשבות היה שם ונראה לפרש לפי שא"ה עמונין לחמה וישראל ללנה וע"כ אויביס ע"כ שגורו על חשבון הלנה וקידוש החדש כמ"ס נמסכת ר"ה ט' נעשה זה הקלוקל ודלתי צ"ו בתמוז בחדש הלנה נקבע העיר גם בראשונה כמפורש בקרא צירמה ל' מקל שקד אני רואה שהם כ"א ימים שצין י"ז בתמוז לט"ז אצל לפי לקולו חשבות של האויביס שמונין לחמה לא היה רק ט' בתמוז שנת החמה מוסף על שנת הלנה י"א ימים מנא שג' תקיפות ממשרי עד תמוז מוסף ח' ימים שצין משעה בתמוז לחמה וצין י"ז ללנה ועל כיונה זו אמר י"א שמו אחרתם אחרת וגו' ע"כ מ"ס י"א והיו לאחרות וגו' דהיינו שישלח המונין ללנה יהיה אות שלהם הלנה כשהיא לוקה סימן לשונאיהם של ישראל י"א ועובדי כוכבים המונין לחמה כשהיא לוקה סימן ואות להם שיהיו לוקים וכן צהפק וזהו כשזר מלך צ"ל על ירושלים היה צ"י בעצת עד שהוללה ונקבעה העיר צ"ו בתמוז ללנה וע"כ י"א לחמה והם שני השנים השנה שהתמה עולה ומוסף מיום ל' ימים שצין ונתן לי האויב אות ואתם לא להללחמו להסריב ירושלים ובהפך אמר י"א ומוספינו לא ראינו וגו' לטובה דהיינו שהובקעה העיר צ"ו בתמוז ללנה שהיא גדונית חסרה או סימן ואות על חסרון שונאיהם על ישראל: **ד"ה ד"ה אפוסטמוס את התורה כו' שהוא יום מוקן לפורענות שני נשמרו לוחות של המורה: וע"כ בנף שקצבים כו' ונכ"ס כו' ותבריה דידיה כו' י"ז אורות ע"ה אלו כפופות טמא' שחומר הם ט"ז כי שקק הם לכס ונמך שוף הוא מקום ל' שו של מן בהנה ומכאן כמ"ס א"ה שנתחם כ"ב שנת גבי שני שקצבים רמו שאלח מהם היה חסד קרב אחד ע"י דאחד חמריה לחמריה ופרש"י מנשה העמיקן צהיכל והתם נמי בלשון יחיד כמיב ל' וישם את פסל האשקה וגו' והיינו נמי מה"ט וקראן שומם ע"ש לצ"ח לתרובת צימא כו':****

דף כ"ט ע"א גמרא בחדש השני בעשרים אחד כו' כ"ל: בפרש"י בד"ה אנת צביה כו' י"א אנת צבי כו' וידך אישית י"י שיון שאיית בל"ם כ"יומר כו' ע"כ. וכ"ה הגירסא צילקוט: **בפרש"י בד"ה הני ארבעים נבי חד כו' ובד"ה מוצאי שביעית שמינית. הס"ד כ"ל: תוס' בד"ה דכתיב עד חדש כו' ש"ה ר"ה אייר כו' תמצא ט' ימים כו' ועד חדש ימים הוי ש"שים יום כו' ע"כ. דצרי רש"י מכוונים שהוא חוסך י' מאייר ועד חדש ימים הוא חדש של כ"ט ימים הרי צין הכל ל"ב ימים מר"ה י"ח אייר עד כ"ב סיון ע"ס הג' ימים שסרו כו' אצל דצרי תוס' לא ידענא להוללם שחרי לא תמלא מני' ימים דלחרי ומכ"ס ימים דקטין צין הכל אינן רק ל"א יום ואתה כרין לל"ג יום דהיינו חדש ימים שהוא ל' יום וגו' ימים שסרו כו' ודו"ק היטב י"ט:**

ח"א דף כ"ט ע"א ויהי בחדש הראשון וגו' מיימי כל הני קראי דמעיקרא לא מיימי אלא שלח נשתלחו מרגלים אלא עד שנה שניה שהרי בראשונה נעשה המשכן אחר מעשה העגל ולא הוקם עד תחלה שנה שניה ושזו מיימי מקרא דע"כ לפי ענינו לא נשתלחו מרגלים אלא עד כ"ט ציון ולא מקודם לו בשנה שנייה וכלו מ' יום צ"ט כ"ל: ויפסו מהר ה' וגו' היום פרו מאחרי ה' וגו' מפורש פ' כל כתבי י"א: **אמר אביי**

הגהות והערות

אן דף לח ע"ב. בן בד"ה אי ר"מ. גן בסנהדרין דף פו ע"א וכן בהך משנה גופא אמרין לעיל דף כו ע"ב דהיא כר"מ ולא כר' יוסי אע"פ שנימוקו עמו ופסקינן שם הלכתא כוותיה. וגם בגנזי יוסף כתב כעין מש"כ רבינו וז"ל: **לולי דבריהם נ"ל לומר דלא שייך לומר תרי תנאי אליבא דר"מ ור' יהודה דהיינו לומר דמשנתנו לא סברה כתנאי דברייא אליבא דר"מ ור' יהודה וזה לא מצינו בשום מקום כשמצינו תנא דלא סבר כהמשנה שיאמר דהמשנה סברה שגם אותו תנא סובר כן וא"כ לא הוי משכחת בשום מקום לומר מתניתין דלא כהאי תנא אע"כ כל שלא מצינו בפירוש ב' בריתא סותרים זא"ז אליבא דהד תנא טפי אמרין דתנא דמתניתין פליגי על אותו תנא מדינא דפליגי אליביה כדאייתא בכתובות (דף נ"ז ע"א) דפליגי תרי אמוראי אטעמא דנפשיהו ולא פליגי תרי אמוראי אליבא דהא אבל אליבא דר' יוסי מצינו שני בריות אליביה ומה שאמר כאן לא אמר כאן מסתבר לומר דהא תנא ס"ל דבריו זה וזה לא ס"ל דבריו זה ומשנתנו אתיא ככ"ע כנלענ"ה. דן דמתניתין לעיל דף כו ע"א. הן ובשפ"א וממ"נ ובאה"מ תירצו דברי רש"י ע"ש וגם לפי נוסחת הגר"א בגמ' צ"ל "קרבן עצים דמי אלא לאו" וגרסינן אלא דמנחה ודנעילה אין הכרח דשקיל וטרי אליבא דר"ע, ובפרט דר"ע עצמו חזר בו. אמנם לא נראה מרהיטת לשון רש"י דגרס כנוסחת הגר"א. ובראש משביר כתב דמש"כ רש"י אלא דמנחה נראה דה"ה דנעילה דהא אליבא דת"ק קיימין אלא דלא חש להאריך. וגם לפ"ז י"ל קושיית רבינו. ון שמות לב, א. זן דף ט ע"ב. הן בפרקין ה"ה והובא בתוס' ר"ה דף יח ע"ב ד"ה זה ע"ש. טן עיין ר"ה דף כה ע"א רש"י ד"ה זיל.**

כד:

אלו הן הלווקין

פרק שלישי

מכות

מסורת הש"ס
עם הוספות

(6) [גדרים 1: 3] מלכים
ב ד כט.

הגהות וצינונים

[6] [בילקוט איתא
משחק וכו' בע"ז]
[גליהן]: [3] ציל משחק
[גליהן]: [2] [בע"ז הגי' ה']
ינחמנו אמן [גליהן]:
[7] ציל צדיקים
שיחיו מתים [גליהן]:

ליקוטי רש"י

ראמר רבי יוחנן.
פעמים שהיה אומר להם
במעית עד שאטו לנתי
ואי מתי לנתיא נשמים או
נני טעם ביום הזה אכל
וקרי ליה מתענה [תענית
יב]. שאינו פסחבא.
כשהוא הולך על שפת
הנהר [כ"ב דף] הוצאת
המת והכנסת כ"ה.
דכתיב נהו "לכת" טוב
ללכת אל בית אצל מלכת
אל בית משנה [קבלה ז]
אף אם נריך הנגע לטעוד

באוריה כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש. וקשה להא כלל
המקרה לא מלינו פסוק זה מנצחמו של אוריה כי
אם בנצחמו של מיכה המורשתי יש לומר דסמיך אהא דאימא
נספר ירמיה (ט) שנמצא ירמיה על פורענות ונתקצו
הכהנים והנצאים להרגו מפני שהיה מדבר פורענות ואמרו להם
השרים אין לנו מסכימין שהרי מיכה דיבר מפורענות ולא נהרג
וגם אוריה וגו' משמע שדבר אוריה כמו מיכה ומה פורענות דבר
מיכה הוא קרא זה והוי כמו שדבר אוריה אצל קשה מנלן לאומה
נצולה דכתיב עוד ישבו זקנים וזקנות צרוצות היא לעולם הבא
ללמא היא נעולם (6) קודם גאולה ו"ל דממה שהוא אמר בפסח שני
(פסחים דף סח.) ניחא דקאמר עמידים (ממים שיחיו²) דכתיב עוד ישבו
זקנים וזקנות צרוצות וילכו על משענות ועל אלישע שהמיה
המת כתיב³ משענתו וגמריקן משענת דהאי קרא ממשענת דאלישע
מה להלן המיה המת אף כאלן מחייית הממים וא"כ ע"כ האי נצולה
לעמיד לצא שהרי עבר בית ראשון וצית שני שלא הימח מחייית
הממים וניחא הכל והסס זכנו לראות משיח אמן:

באש ולא נבכה אמר להן לכך אני מצחק⁶ ומה
לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה
שוב פעם אחת היו עולין לירושלים כיון שהגיעו להר
הצופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו
שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין
ור"ע מצחק⁷ אמרו לו מפני מה אתה מצחק אמר להם
מפני מה אתם בוכים אמרו לו מקום שכתוב בו (8) והור
הקרב יומת ועכשיו⁹ שועלים הלכו בו ולא נבכה אמר
להן לכך אני מצחק דכתיב¹⁰ ואעידה לי עדים נאמנים
את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין
אוריה אצל זכריה אוריה במקדש ראשון וזכריה
במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה
בנבואתו של אוריה באוריה כתיב¹¹ לכן בגללכם
ציון שדה תחרש [וגו'] בזכריה כתיב¹² עוד ישבו זקנים
וזקנות ברחובות ירושלים עד שלא נתקיימה נבואתו
שנבואתו של זכריה מתקיימת בלשון הזה אמרו לו עקיבא ניהמתנו¹³ עקיבא ניהמתנו¹⁴:

הדרן עלך אלו הן הלווקין וסליקא לה מסכת מכות

(א) ובספרי המשכן
וירידו אהו הלויים
ובחנת המשכן וקמו
אהו הלויים והר הקרב
ימח: [במכרי א, נא]
(ב) על הר ציון ששמים
שועלים הלכו בו:
[איכה ה ח]
(ג) ואעידה לי עדים
נאמנים את אוריה
הכהן ואת זכריה בן
יברכיהו: [שעיה ח, כ]
(ד) לכן בגללכם ציון
שדה תחרש וירושלים
ענין תהיה ותר הבית
לְבָמוֹת יְעָרָה וְיִצְבָּאוֹת
(ה) כה אמר יי צבאות
עד ישבו זקנים וזקנות
ברחובות ירושלים ואיש
משענתו יבדו מרב
ימים: [ובירי ח, ח]

הגהות הב"ח
(א) תיב"י ד"ה באוריה
וכי נעולם הזה קודם
גאולה וכי דקאמר התם
עמדין וכי צרוצות
ירושלים וילכו:

במה נאה ולשמות במדה נאה ולא להנתיב קלות ראש בעמנו וי"א אם נריך לומר להנתיב מה עני או להנסתם כלה עייה יעשה צניעה ולא לימא קמי מאן דלא ידעי דעבדי [קן] וכן מפרש בסולמות דרב אחאי (פרשת
באשית סימן ג'). דברים שדרבן צעשורת בצנעא. כגון דקא היתמם לעני כסתר שאין נריך להודיע לאוס אדם מה שאין כן במה וכללה לפי שאחרים מתעסקין בהן ויודעין הינאה משל מי וידיעו דאמר רבי
אלעזר כל מילי בעי צניעותא והוא היין לדברי מורה [סוכה מט.]. [פ"ב סידך לצי"א]. אם יעוברי רצונו כך. משפיע טובה על כך [גדרים 1: 3].

טנין דוד כי כאשר נאמר לו הנני מקים רעה וכו' חשב שיבי' בסוג ראשון כי יפלים
 ד' יח' כשגהחו מפלי' כה' צדק ניס"י, ויניחו לו לעצב עולם ימרדו בו עבדים וממזירים
 שטבעם לפרוץ ולמרוד באדונים, אמרי סורג אדונים, וטבע' מצלי לחוס על רבן ולשלם
 רעה החת טובה, וא"כ לא יכ"י לו כי"כ כפרת עון אבל כאשר ראה כי בנו חשב עליו
 להרני וסחם צדא חס על אבא, וא"כ אין זה מפאח המקרה וטבע, רק מאח ה' ה' ה'
 זאת, וא"כ הרי כאן כפרת עון, וגש ושמח עכ"ל ע"ש וסגה צפ' חלק פלוגי ר"א וריי
 ח"א זכו נגאלין לא זכו אין נגאלין וח"א בין כך וב"כ נגאלין, ונ"ל דפ"כ לכ"ג אפי'
 לא זכו נגאלין, טפ"י מדהו של הקב"ה ורב חסד, אם הטונית וזיוה סה מחלס על
 מחלס, מטס כלפי חסד, ואחזיל גלות מכפר מחלס, וא"כ אפי' לא זכו, כיון דגלות
 מכפר מחלס, נשאר מט"מ והקב"ה מטס כלפי חסד ונגאלין כנ"ל, וסגה חורבן ציכמ"ק
 דכה"י צ"י וחרד פלאים וגם כתיב צ"י סיו לריס לראשים זה סיס נפולה חוץ לעצב כי
 צטבע סיניאס מן הסיפוך אל הסיפוך דצר קשה מאד ונטשו עבדים שרים לאדוניהם
 וכיון דכשגחס סיס הפירעניות וצוונס ע"כ חלליח טובה, לכלוז חטא ולכחס פשט,
 וט"ז יס הקוס דכ"פ קוב"ה יגאליו וא"כ ס"פ סיו לריס לראש וכו' שנטשו עבדים
 שרים לאדוניהם, מזה יס להוכיח כי ד' סוג דייקא הקב"ה בעלמו כשגחס עשס ד',
 ולא צמקרה צטבע אירע כן וקאמר יכול על מנן ר"ל כיון דאס לא זכו אין נגאלים,
 ללא חוטלה סוגס ד' צוונס וכשגחס צפורענית חוץ לעצב ח"ל על רוב פשעים דייקא
 על סרוב נטשו אבל מחלס על מחלס מטס כלפי חסד א"כ סיו לריס לראש וכו'
 כשגחס גמורה, טע"ז גלות שאנחנו משועבדים להס, מכפר מחלס וסיינו לסחס ונלוח
 חטא ופשט, ועכ"פ נכ"י זכו ונגאלים כנ"ל וא"כ מוצן דס"פ נחמו נחמו עמי וכו' כפל
 נחמו דייקא ור"ל בין זכו בין לא זכו, יאמר חלקיכם נחמו עמי, ומפרש חו דברים
 כי נרלס עונס, אס גס לא זכו, וכר"א כי לקחס טעונס מיד ד' דייקא כשגחס ולא
 צמקרה, והמופת ע"ז כי ס"י כפלים בכל הטאחיס ר"ל מן הסיפוך אל הסיפוך, שהיו
 לריס לראש, סיינו כפפל, וס"א חוץ לעצב ומקרה, וכיון שכן ס"י כשגחס ע"כ לכלוח
 חטא ולכחס פשט, וסיינו כי ירלס עונס ובאופן זה אפי' לא זכו נמו, כי לקחס מיד
 ד' וכו' בכל חטאחיס דייקא, ר"ל על רוב פשעים דרובו ככולי ה"ל מט"מ ורב חסד
 כתיב מטס כלפי חסד וע"כ נגאלים עכ"פ כנ"ל ודו"ק — עזנ"ר דרש"י פ"י צפ"ק
 דצרכוח יסורים של אכבס סן לחוספת סכר לצרכוח סכרו ע"ש וצוס מוצן אללי
 כוונחס שאז"ל חסובס מאכבס זרונית נטשו לו כזכיות דחשובת סמשקל סוא צגיגוף
 יסורים וסיינו כהשובס מאכבס ואינו חושב ציסורים מאכבס סקב"ס וסיינו יסורים
 של אכבס עדי"ס כי חולח אכבס חנו וכן לצרכוח סכרו לכן נטשו מעוונותיו זכיות,
 וזכ"ש יטע"י נחמו נחמו וכו' ככפל נחמו וכו"א כי נרל"ס עוכ"ס דייקא טוכ"ס נטעס ר"ן
 זרונית נטשו זכיות ע"י כי לקחס מיד ד' כפליוס וכו' יסורי' של אכבס — וטפ"י
 סאמור למטלס צפחח דבריו יובן קר"א ציטע"י ופדו"י ד' יטובין וצאו ליון צרנס ושמחח
 עולה על ראשם וכו' ויל"ד מ"ס דנקב קר"א צרנס טפי כנ"ל כשמחס ונ"ל עדי"ס
 הזורעים בדמעס צרנס יקאורו, וכיון דכתיב צטעח חורבן ליו"ן אדס חחרש לכן צטל
 סנהמס אחר כחריבס וזריעס בדמעס סקצ"רס צרנס לשון טפל על לשון ססזכיר ליון
 סזכיר רנס יצאו ליו"ן צרני"ס, אבל קב"ס ירמ"י אמר צככי יצאו ובחחנינים אובילס סרו
 ססיפוך מרנס, ונ"ל לפמ"ס צשס שמן סמאור כנ"ל א"ס ולק"מ ססחירס ירמ"י אמר על
 זמן שאין ערש"מ ולא זכו יגאלו ע"י צחימס טפוכס צניר"ו מלך קשס כסמן צמס"ד חזו
 צככי יצאו וכו' אבל יטע"י אמר על זמן שזכו יכ"י סגאלילס צמס"ר ובחסד טולס חזו
 צרנס יצאו וזכ"ש ופדו"י ד' דייקא יטובין צמס"ר חזו וצאו ליון צרנס וכו' :

עוד

[דף כט ע"ב - לא ע"א]

דברי התוס' מיהו צלל פרש"ס שלפנינו גרסינו הכי ט"ו אלף ופרוטרוט דמשמע שהפרוטרוט הוא הנשאר על ט"ו אלף שאינו מגיע לכל שנה כ"ו אלף וכן נראה מדברי התוס' שם אצל דברי התוספות דהכא א"א לכוון רק כמ"ש וכלשון הרש"ס ודו"ק: נגילה ונשמחה ציטוטו:

ח"א דף ל ע"ב דומה לו במי שמתו מופל' בו. ר"ל דלא ה"ל ט"ז כאלות ישנה: מבאן אמרו כל' המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה בו' ושאינו מתאבל בו'. עדיפא מיניה מפורש דהאי קרא דליתו גופיה נמי שמה אלא מכאן אמרו קאי אשאיין מתאבל דליתו מפורש מה עונשו וקאמר דמכאן אמרו בו' דמכלל הן אמה שומע לאו וכל שאינו מתאבל בו' מיהו ק"ק דליכא לדיוקי מקרא דמכלל הן אמה שומע לאו אלא דהמתאבל הוא גופיה שמה ושאינו מתאבל אינו שמה ומנה ליה לדיוקא דליתו מתאבל אינו רואה נשמחתה וי"ל דהרואה נשמחתה א"א שלא יהיה גם הוא שמה: ותדי עונותם על עצמותם בו'. ר"ל גם כשיכלה הצער הנרקב לאחר מיתה ועדיין העצמות קיימים נרשם עליהם שמיית היין כדאמרין פרק המפלת כ"ז השומה יין עצמותיו שרופים בו' וכל ששתייתו מרובה בו': בשלמא יוד"ב מישום דאית ביה וכו' א"א ט"ו באב בו'. כל הסוגיא מפורש פרק י"ג כח' צידושי הלכות ואגדות:

ח"א דף לא ע"א וכתב ב"ג מבת סגן בו'. כל אמת שואלת משל למטה ממנה היינו נמי מה"ט שלא יהיו להן נגדים חשובים כל כך לגבי העניים ועוד דלי בת כהן גדול שואלת ג"כ מנת מלך ה"ל כאלו מחליפים בגדיהם ויתבטל מי שאין לו להחליף ומה"ט נמי תני במתני' שאין לובשין רק לבנים שלא לביש העניות שאין להם לבעוין רק לבנים: בו' שאין לו אשה נבנם ד'שם בו'. וכ"ה במתני' צמור שא עיינך בו' אל תתן וכמ"ש בפרק האיש מקדש בטל שאסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה ולא משום יופי דהא קאמר אל תתן עיינך נזוי בו' אלא דמ"מ יראנה שלא יהא זה מוס ודבר מכוער ל': יפיפיות בו' מיוחדות בו' מביעירות שבהן בו'. כי הפעולות הם שלשה חלוקות שהם הטוב והעבר והמועיל. היפיפיות הם מכת האומרות להלן אחר הערב והמיוחדות אומרות למשוך אחר הטוב והמכוערות אחר המועיל כמ"ש ובלבד שתעטרנו צהובים וצמתי' לא חשיב רק כח האומרים למשוך ולצבור את הטוב וצ"ע חשיב דכח לא' אמת עשירות שבהן אומרות תנו עיניכם צממון והוא כח להלן אחר המועיל וע"ז יש לפרש צפרשת רות לב' שפרש"י שם שבה פה פלוגי אלמוני וגו' שהיה שם הגואל טוב אלא שלא כתב שמו לפי שלא אבה לגאול והרי צמר הכי כתיב לג' ויאמר אנכי אגאל ועדיין לא הודיע שלא רצה לייבס את רות גם קשה אחר שהודיע לו צועז שהוא הראש שציראל וסופט להם כמ"ש ל"ד צנצן זה צועז ואם לא תגאל אנכי אגאל והיא מותרת ציראל דעמוני ולא עמונית לה' היאך שוב אמר ל"ו לא אגאל פן אשחית את נחלתי וגו' כפשטיה אצל הנראה כי עיקר מצות יבוס להקיס שם המת דאל"כ אסור לייבס דמצות חליצה קודמת מטעם זה ל"ו ו"ש לה לח' אם יגאלך טוב דהיינו מצד הטוב לשם מצות יבוס יגאל ואם לא יגאלך מצד זה רק לשם ערב שהוא יופיך או לשם מועיל דהיינו לשם נחלה לא תתרה צו רק לשם מצות יבוס שהוא הטוב ולכן כשא"ל לגאול חלקת השדה וגו' נתרה גם צה הגואל מצד המועיל שהיא הנחלה ואמר אגאל עד שא"ל ל"ט קנית להקיס שם המת וגו' דהיינו לשם מצות יבוס ויאמר לא אוכל לגאול פן אשחית וגו' ר"ל כמ"ש אוין מ' כי לא לו יהיה הזרע וגו' כפרש"י שם ו"ש צועז צפוק מ"א אמת מחלון קניתי לי לאשה להקיס שם המת וגו' דהיינו לשם יבוס ועיין צוה צידושינו פרק הערל מ"ב: א"א ד'בנים בו'. פרש"י אם צנין מיוחסים הכל קופלין בו' ע"ש ומשום שאין השכינה שורה אלא על מיוחסין שציראל מ"ג: עתיד הקב"ה לעשות מוח"ז בו'. מפורש נמפרשים שהוא דבר סודי: הנה א"א היינו זה וגו'. וכה"ג דרשו מ"ד ג' מ"ה זה אלי ואנוהו ומייתי ליה הכא מאלהינו זה וגו' זה ה' וגו' והלשון כפול כמ"ש מ"ו שיש לאדם לצרך צמדת הדין עליו כמו צמדת הרחמים שנאמר מ"ד צלהים אהלל דבר צה' אהלל דבר ו"ש כשהוא אלהינו צמדת הדין קויו לו שישענו זה ה' צמה"ר עלינו קויו לו ונגילה ונשמחה ציטוטו לא אמר ונשמחה ציטוטו כמ"ש וישענו אצל כינוי ישועתו עליו יתבצר צרוך הוא ע"ד עמו אנכי צרה מ"ח וכשהוא יושענו גם הוא יושע עמנו וע"ז נגילה ונשמחה על שהוא יושענו צ"ע:

כדמסיים דהאי קרא א' ושוע אל הדר דהיינו כשהוא צמורנו כדאמרין צמכת פסחים ב' לא כאברהם שקראו הר כו' אלא כיעקב שקראו בית כמפורש שם ומייתי ליה מקרא מה לך איפה כי עליה כלך לגגות משום מסירות מפתחות לשמים שהיית יכול לעשות כן למטה אצל משום לערל עליה לגגות ליפול משם לארץ חליך לא חללי חרב אלא חללי נפילה:

ח"א דף כט ע"ב באב דריע מו"ה בו'. באדר דבריא מו"ה. גם שאמרו אין מול לישראל ג' מ"מ מגלגלן זכות ליום זכאי ומוצה ליום חובה כדאמר לעיל ד': אחרית ותקוה בו'. א"ו דק"לם וכ"י פשתן בו'. שהם דברים המתקיימים כדאמרין פרק יו"ט ה"ו יעשו לו סגולה דיקלא מיני תמרים וכן כלי פשתן הם כלים שמתקיימים יותר משאר כלים ונגדים והיינו אחרית וגו': בריה שדה ש" תפוחים. וכתבו התוספות י"א תפוחים כריח אחרונים ע"כ וכן ת"י ו' כתפוח צעזי היער כאתרוגים צניי אילני ואולי שקדקדו לפרש אתרוגים ע"פ מ"ש צמדרשות ז' כי ריח ג"ע שנכנס עם יעקב היה מהנגדים כדכתיב ה' וירח את ריח בגדיו שאלו הנגדים עמדו כבר ג"ע כי של אדה"ר היו ט' וצאו ליד נמרוד ואח"כ גזלן ותמנן עשו ממנו שע"כ נקראו החמודות ז' כדאמרין צמדרשות י"א ואית ליה י"ב' דלין שאכל ממנו אדם הראשון אחריו היה כדאמרין פרק בן סורר ג' ומאותו אחריו קצלו בגדיו ריח אחריו של ג"ע וק"מ יש סמך לדבריהם אלו מספר הזוהר ד' וז"ל ותרא האשה כי טוב העץ וגו' מה תמת אר"י ההוא אילנא היה סליק ריחו כד"א כריח שדה אשר צברו ה' ונגין ההוא ריח דהיה סליק חמדת ליה למיכל מיניה אצל צ"ר ט"ו לא משמע כן שהיא הריח מג"ע צה ע"י הבגדים של עשו אלא שזכות יעקב נכנס עמו ריח של ג"ע וההיפך צעשו על ידי רשעתו נכנס גיהנם ודו"ק: מושווה חגה גו' מו"ד מו"ח בו' מוהגה בו'. יש לדקדק דל"כ למאי נכתב חמדת ושמה וכן לאיך תנאי למאן דדריש חמדה א"כ חנה ושמה למה נכתבו ומאן דדריש שמה א"כ חנה וחמדה ל"ל ויש ליישב דהני תנאי לא פליגי אלא לענין שמחת סיפור וכיצום צהיה זמן שהם אסורים מיהו לכולהו תנאי כתיבי כוליהו למיילי אחריו דאית צהו נמי שמחה ט"ו למר כדאית ליה תדע דהא תנא דממ"ס ס"ל דלין אסור סיפור וכיצום אלא צמדת שחל חמדה צאצ צמדה וצרישא קמי משנכנס אצ ממעטין צמדתה דהיינו מר"ח ז' ודו"ק:

דף ל ע"א תוס' בד"ה ותרוייהו בו' דב"י פשתן מותר לבבם מ"מ החמיר בו' עכ"פ. כ"ל יח': תוס' בד"ה ערב תשעה באב א"א יאב"ב בו' ר"י בשתי קדירות בו' מאחר שאין עושין מהן תבשיל בעצמו בו' עכ"פ. הוא מנומנס קצת דמתחילת דצריהם נראה דדוקא משתי קדירות אסור וצ"ד נראה דצ' מינין שעושין מכ"א תצטיל צעצמו אם אינן נאכלין כמות שהוא חי מקרו צ' תצטילין אף צקדירה אחת ט"ו וק"ל:

ח"א דף ל ע"א ואסור לקרות בתורה בו'. פרש"י משום דכתיב צהו משמחי לב עכ"ל. ולולי פירושו נראה דלאו משום שמחה נגעו צה דלא מייתי האי קרא דמשמחי לב אלא צסיפא גצי מינוקות של צית רבן אצל צשאר כל אדם איכא טעמא אחרונה משום שלא ישכח אצלו של יום וצשאר עסקים נמי אסור מה"ט ולרבותא נקט דלפי' ללמוד תורה אסור צו אצל צצש"ר נקט ליה מקרא דאסור מיהת משום שמחה ב':

דף ל ע"ב גמרא אמר רבא הלכתא בתנא דירן ו"א הודו בו'. כ"ל כ"א: תוס' בד"ה יום שבו כל' בו' ולמחר הברז בו' ופרש"ב בו' ובב"ב מ' באב היו מתים כ"א א"ף ופרוטרוט בו' עכ"פ. דברי הרש"ס הם צפרק י"ג כ"ב ע"ש אצל לא ידעתי לכוון דברי התוס' דהכא ע"פ פרש"ס דהתם ולפי לשון האיכה רצתי ב"ו שאמרו שם שהיו מוצאין עצמן ט"ו אלף ופרוטרוט חסרו מת"ר אלף והיה נראה להגיה כאן וכ"ל וכלל ט' צאצ היו מתים מת"ר אלף צפרוטרוט ומפורש בו' והיה הפרוטרוט קאי אמת"ר אלף שהפרוטרוט ממנו צכל שנה מהמ' שנים ט"ו אלף כדמפרש לה ב"ד התם צפרש"ס והוא מדברי איכה רצתי שהפרוטרוט עולה צכל שנה מהמ' שנים ט"ו אלף וע"ש ב"ה צזה

הדרן עלך בשלשה פרקים וסליקא לה מסכת תענית בפיינתא דשמיא

הגהות והערות

דאסור וכתבו רבותא דבב' קדרות אפילו מין א' אסור וזהו שכתבו שני מינים שקורין מיישוין משמע ב' תבשילין ממין א' א' בלילתו עבה וא' בלילתו רכה ואח"כ כתבו דברים שאין רגילות לעשות ממנו תבשיל בפ"ע אפילו ב' מינים ממש מותר בקדרה א' ועיין ברא"ש. כן ובבאה"מ תמה ע"ד רבינו דלפי"ד אמאי שרי ר"מ במקום שאינו רגיל לקרות דאדרבא שם איכא טרדא טפי ובודאי יסיח דעתו מהאבילות, אבל לטעמא דרש"י א"ש דבמקום שאינו רגיל הוי צער ולא שמחה. כן דבגמ' דפו"ר נוסף דקאמרין, וכע"ז בר"ח דקתני, וכ"ה במסח"ש, אמנם רבינו מוחק תיבה זו, דלא מציינו להדיא במשנה דחכמים לא מודו כלל (דק"ס). כן ב"ב דף קכא ד"ה שכלו. כן בסוף הפתיחתא, וכע"ז בירושלמי סוף מסכתין ע"ש. כן צ"ל "כדפירשתי" התם. ע"ש בב"ב אריכות גדולה של רבינו בענין זה. כן נדצ"ל "וא"ש". כן כלומר הנוסף מט"ו אלף ועדיין לא הגיע לאלף שלם נוסף. כן נדה דף כד ע"ב ושם השוטה יין "חיי" עצמותיו. כן ב"ב דף קכא ע"א. כן קידושין דף מא ע"א. לן כדמפורש שם בגמ' להדיא. לא יתכן דצ"ל "ד' כת אחרת" עשירות. כלומר ד' כיתות, ג' דהכא ונוסף עליהם אחרת כת של עשירות. לן רות ד, א. לן רות ד, ד. לן ב"ב דף צא ע"א. לן בימות עז ע"א. לן רות ד, ג. לן בימות דף לט ע"ב. לן רות ג, יג. לן רות ד, ה. מן בראשית לת, ט. מן רות ד, י. מן בימות דף עז ע"א ד"ה כתנאי. מן קידושין דף ע ע"א. מן מכילתא שמות טו. מן שמות טו, ב. מן ברכות דף ס ע"ב. מן תהלים נו, יא. מן תהלים צא, טו.

א' דישעיה כב, ה. הנזכר בסמוך בגמ'. ב' דף פח ע"א. ג' שבת דף קנו ע"א. ד' בעמוד א, וכע"ז בתוס' ד"ה אמר ר"פ. וברית"א תירץ קושית רבינו, דה"מ שאין מול לישראל בשאר ימים אבל בשני חדשים אלו יש מול שכן נגזר עלינו מן השמים, וכתב עוד ואפשר עוד דמול (היינו מה שאמרו אין מול לישראל) לאו דוקא אלא על הגזרה קרי מול בלשון בני"א. וע"ע רש"י ותוס' שבת דף קנו ע"א ד"ה אין מול. ה' צ"ל בפרק "החובל" והוא בב"ק דף פז ע"ב וכ"ה בב"ב דף נו ע"א (אוצר בלום על הע"י). וכן תרגם יונתן בש"ש ב, ג וע"ע שה"ש ז, ט וריח אפך כתפוחים ותי' כריחא דאתרוגא והובא בתוס' שבת דף פח ע"א ד"ה פרוי ע"ש. ז' פרקי דר"א פכ"ד. ח' בראשית כז, כז. ט' עיין פסחים דף נד ע"א וע"ב וברש"י שם בע"ב ד"ה בגדו. י' בראשית כז, טו. יא' פדר"א כד ב"ר פרשה סה, טז. יב' נדצ"ל "להו" (כלומר לתוס'). יג' סנהדרין דף ע ע"א ע"ש כמה דעות אך לא נזכר דהיה אתרוג אמנם כ"ה בב"ר פרשה טו, ז. יד' תולדות דף קמב ע"ב. טו' פרשה סז, א. טז' כאכילת בשר ושתית יין ורחיצה בחמין ועוד. ועיין קרבן נתנאל על הרא"ש (סימן לב) אות ה, לענין הא דאמרין דלשתמי מדינא בחודש אב עד מתי נאמר ענין זה. יז' וע"ע בגבורת ארי. יח' בתוס' שלפנינו הגירסא לכבס "במועד" מ"א, וכוונתם להא דאיתא א"ר דף יח ע"א אמנם רבינו מתק "במועד" ולדבריו כוונתם ל"ה דאיתא לעיל דף כט ע"ב לענין ת"ב עצמו. יט' ועיין קרן אורה מה שכתב בזה. ובבאה"מ כתב להגיה בתחילת דברי התוס' ולהוסיף תיבת "או" כגון, וכוונתם בזה דתרייהו עניני אסירי. ובגנזי יוסף כתב: לענ"ד אפשר לומר דהתוס' ס"ל דשני מינים בקדרה אחת פשיטא

באר הגולה

ב כל זו נשם הר"ש מאינרא. ג הגהות מרדכי.

תחת בגדים בלא ברכה (ב) ובמנחה מניחים ציצית ותפילין ומברכין עליהם: ב ב (ג) יש מי שנוהג לשכב בליל תשעה באב מוטה על הארץ ג ומשים אבן תחת ראשו: הגה (ד) ויש לאדם להטער בעיניו משכבו בליל תשעה באב שאם רגיל לשכב צ"כ כרים לא ישכב כי אם בחדר (מוספות סוף חעניית) ויש בני אדם משימים אבן תחת מראשותיהם וזכר למה שנאמר ויקם מאבני המקום שראה החורבן (מרדכי דמועד קטן) (ה) מיהו עונות שאינן יכולין להטער אינן חייבות בכל אלה (מוספות) וימעט אדם מכבודו ומהנחתו צ"כ בכל מה שאפשר:

ביאורי הגר"א

כו': (ג) יש מי כו'. להחמיר כו"י ורצנן דנריחא ועמ"ש צסי' תקנ"ט ס"ג דבירושלמי מ' דרצנן מדו ליה צוה: (ד) ויש לאדם כו' וימעט כו'. שאף נסעודה המפסקת אמרו ימעט כו': (ה) (ו) מיהו עוברות כו'. גמרא שם תניא א"ל לר"י כו' א"ל אף אני לא אמרתי כו':

וע"ל סי' ל"ח ס"ו: (ב) ובמנחה כו'. דלענין דברים אלו הקילו במנחה וכמ"ש נמ"ס ריש פי"ט דנשטרית א"ל קדוש וקדיש ובמנחה אומרים קדוש וקדיש וכן כ"ד שתלוי במנהג והטעם שאז הציטו אש במקדש כמ"ש ס"י תקנ"ז ועמ"ס דקדושין ל"א צ"כ נד"ה אסתיע כו' על שפילה כו' ואמרינן נמ"ר חס עונן כו' שזה נטלו ישראל איפוכי שלימה

אגודת התורה

ברכת אליהו

פ"ד אות כ"ה תם עונן כו' (איכה ד. כב): טובה היתה מגילת קינות על ישראל ממ' שנה שנתבא עליהם ירמיה למה שבה נטלו ישראל איפוכי שלימה [על עונותיהם] (פירוש הערוך הנחה כלומר מחילה על כל עונותיהם — מתנות כהונה) ביום שחרב בית המקדש הה"ד תם עונן בת ציון פקד עונן בת אדום גלה על חטאתיך. ועיין סימן תקנ"ט סק"י וכאן מ"ב סק"ג.

(ג) להחמיר כו"י ורצנן דנריחא. [דתנן בתענית כו ב: רבי יהודה מחייב בכפיית המטה ולא הודו לו חכמים. ובגמ' שם ל ב: ה"א אמרו לו לרבי יהודה לדברך עוברות ומניקות מה תהא עליהן אמר להם אף אני לא אמרתי אלא ביכול תניא נמי הכי מודה ר' יהודה לחכמים בשאינו יכול ומודים חכמים לר' יהודה ביכול מאי בינייהו איכא בינייהו שאר מטות כדתניא כשאמרו לכפות המטה לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל המטות כולן הוא כופה אמר רבא הלכתא כתנא דידן ולא הודו לו חכמים כל עיקר. ואף דפסקינן כרבנן שלא חייבים כלל בכפיית המטה וכמ"ש בסק"א, מ"מ נהגו להחמיר עכ"פ לשכב על הקרקע]. ועמ"ש בסימן תקנ"ט ס"ג, [שהמחבר פסק: ליל ת"ב ויומו יושבים בבית הכנסת לארץ עד תפלת מנחה וכו'. ושם בסק"י כת' שהמחבר כתב כן משום דמדינא מותר ולכך מקילין במנחה. וכת' שם דבירושלמי מ' דרבנן מודו ליה בזה שצריך לישב על הארץ, וכל מחלוקתם היא רק לענין כפיית המטה, ולפי"ז מדינא צריך, לשכב בליל ת"ב מוטה על הארץ.] וכבנוגע לדעת המחבר כתב בכף החיים אות ט': הא דכתב זה כלשון יש מי שנוהג וכו' משום דט"ב אינו חייב בכפיית המטה כמו שנוהג באבילות כמ"ש בטור וב"י אך הכלבו כתב שהר"ש מאור"א היה מחמיר על עצמו לשכב מוטה על הארץ כו' ומביאו ב"י וע"כ כתב זה בש"ע כלשון יש מי שנוהג וכו'. ולכן אדם חלוש א"צ להחמיר בזה וישן על המטה, וכ"כ מ"ב אות ר', עכ"ל. ועיין שער הציון ס"ק ה', ר'. (ד) שאף בסעודה המפסקת אמרו ימעט כו'. [דאייתא בתענית ל א: כיצד ממעט אם היה רגיל לאכול ליטרא בשר יאכל חצי ליטרא היה רגיל לשתות לוג יין ישתה חצי לוג יין וכו']. (ה) גמרא שם תניא א"ל ר"י כו' א"ל אף אני לא אמרתי כו'.

בת"ב כנ"ל בסימן תקנ"ד ס"כ. שכן אבל לאחר ג' משיב שלום, כמ"ש ביור"ד סימן שפ"ה ס"א: ... מג' עד שבעה אינו שואל ואם אחרים לא ידעו שהוא אבל ושאלו בשלומו משיב להם. וע"ל סימן ל"ח ס"ו [שנפסק: בת"ב חייב בתפילין. ועמ"ש בסק"ז. ובמעשה רב אות ר' כת': ותיכף אחר קינות אפילו קודם חצות מניח תפילין. ועיין בקרן אורה בתענית שם על מש"ש: כל מצות הנוהגות באבל וכו'].

(ב) דלענין דברים אלו — דתליא במנהגא בעלמא ואינם אסורים מדינא — הקילו במנחה. וכמ"ש במסכת סופרים ריש פרק י"ט ה"א דאבל בתפלת שחרית אין אומר קדוש וקדיש אבל במנחה אומרים קדוש וקדיש. וכן כל דבר שתלוי במנהג הקילו בת"ב במנחה. והטעם שאז הציטו אש במקדש כמ"ש ל סימן תקנ"ז ס"א כהג"ה. ועיין בתוס' דקידושין לא ב בד"ה אסתיעא כו'. דאייתא שם בגמ': אמר רבי אבהו כגון אבימי ברי קיים מצות כיבוד חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו וכי הוה אתא רבי אבהו קרי אבבא רהיט ואזיל ופתח ליה ואמר אין אין עד דמטאי התם יומא חד אמר ליה אשקיינן מיא אדאייתי ליה נמנס גחין קאי עליה עד דאיחער איסתייעא מילתיה ודרש אבימי מזמור לאסף (תהילים עט, א). וכתבו שם התוס': וי"מ שמקרא זה לבד דרש מזמור לאסף קינה לאסף מיבעי' ליה ודרש שאמר אסף שירה על שכילה הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים שכביתו ומתוך כך הותר פליטה מישראל שאלמלא כך לא נשתייר משונאי ישראל שריד ופליט וכן הוא אומר כלה ה' את חמתו [וגו'] ויצת אש בציון (איכה ד, יא) כך פי' הקונטרס אך יש במדרש שאסף אמר שירה על שטבעו בארץ שעריה משל לשפחה שהלכה לשאוב מים מן הבאר ונפל כדה לבאר והיתה מצטערת ובוכה עד שבאתה שפחת המלך לשאוב וכידה כלי של זהב ונפל אותו כלי שם התחילה הראשונה לשורר ואמרה עד עכשיו לא הייתי סבורה שיוציא שום אדם כדי שהוא של חרס מן הבאר שאינו נחשב ועכשיו מי שיוציא אותו של זהב יוציא כדי עמו כך בני קרח שהיו כלועים כשראו שטבעו בארץ שעריה אמרו שירה אמרו מי שיוציא השערים יוציא גסאותנו לכך אמר אסף מזמור שהוא ממשפחת קורח. ואמרינן במדרש איכה רבתי

איסתייעא

מוצתא. צעודו גחין לפניו שהצין ודרש מומור לחספ אלהים צאו גוים צנחלתך שלא היה מצין צו מקודס לכן ודרשו וי"מ שמקרא זה לצד דרש מומור לאספ קינה לאספ מיצעני ליה ודרש שאמר אספ שירה על שכילה הקצ"ה

מסורת הש"ס עם הוספות (א) [שם סו: קלג: קלג: עירוצין כט: סה: מ"ק יב: יח: יומל עת: יצמות כה: כמותו י: לו: ג: גמין סו: ע: ע"ז כח: (ג) ח"כ פלשה קדושים (א) כאו, (ד) שוחר טוב שם, (ה) ר"ה י"ג (י) תנא דבי אליהו רבה פרק ל' (ז) ב"ב כ" (ח) ובסוכה דף כ' סו"ע"א.

הגהות הגר"א

[א] גמ' רב אבי הוה כו' שבקה כו'. מטורפת הימ. רמב"ם. (הגר"א נספרו ה' פסקה על ה"ה"ט):

גליון הש"ס

גמ' הריני כפרת משכבו. כעין זה נמתי' רפ"ג דנעמי (פ):

תורה אור השלם

(א) מןמור לאספ אלהים באו גוים בנחלתך טמאוא את היכל קדשך שמו את ירושלם קעיים: (תהלים ע"א)

הגהות וצינונים

[א] צ"ל עד דמטא (רש"י, וכן בדפוס"ס דמאטרי), ובכ"מ עד דמטייה וליחא שם "התם": [ב] [בהרא"ש] שם איתא אמא זקינה וכן ברי"ף אמא כבתא (גליון: ג) צ"ל וסליקא (רש"י, ובדפוס"ס ובר"ף וסליקא עליה): [ד] [תלכות וכל אימתכו] עד עלויה" ליתא בע"י וכן ברי"ף ורא"ש ליתא (גליון: ה) [מינקתרבקה] תרגום ירוש' מרבנייתא דרבקה ערוך (גליון: ו) [פי' המתין] (גליון) ועיין מהרש"ל: [ז] [בע"י] הגירסא מליש ומנע"ל מכניס וכו' (גליון: ח) צ"ל לאספ (בארות המים): [ט] צ"ל אמיה ד' טרפון ירדה פ"ייל' לתוך הצירה בשבת ונפסק קורדייקסין ש"ה והר"ך ר' טרפון ושם ידיו תחת כו' על ידיו והיתה מהלכת עליה עד שהגיעה למותה (מהרש"ל, וכלפנינו בירושלמי):

ליקוטי רש"י

אמרה ל' א. ה היא מרביתיה. אומנו היטה [כתבות לט:]. הריני כפרת משכבו. יסודין הצלחן עלי לכפרתי הי. ולשון כבוד הוא זה כשהוא מוכר אצו או רבו לאחר מיתתו צריך לומר ק [סוכה כ.].

ומביאו לעוה"ב. שמכדו דצדו דצדו טווצים ונחומים והמלכה מטיל עליו צלשון רכה מראה לו לורך השעה שאין יכולין להתפרנס אלא ציגעה זו וצגמרת ירושלמי (ג) גרס מעשה צניחה מעשה צלחד שהיה מאכיל לאצו פסיוני פעם אחת אמר לו אצו מאין לך כל אלה אמר לו סנא מה איכפת לך טחון ואכול כלומר לעוס ואכול הראהו שקשה לו ושז מעשה צלחד שהיה טוחן צניחים והיה לו אצ זקן ושלח המלך צציל אצו לצא לעבודת המלך אמר לו צנו אצא טחון ואני אלך תחתך לעבודת המלך שאין לה קצנה: חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו. ואפילו הכי כי הוה קרי ר' אצו אצנא היה אצמי רך ופוחח לו ואינו מניח לאחד מצניו לילך: אין אין. אפתח אפתח: איסתייעא מילתא. צעודו גחין לפניו שהצין צמדרש מומור אחד (ד) שצספר תהלים שלא היה מצין צו קודס לכן לצדו דרש מומור לאספ אלהים צאו גוים צנחלתך וגו' קינה לאספ מיצעני ליה ודרש כך שאמר אספ שירה על שכילה הקצ"ה

חמתו על העצים ועל האצנים שצציתו ומתוך כך הותיר פליטה מישראל שאלמלא כך לא נשתיר משונאי ישראל שרד וכן הוא אומר כלה ה' את חמתו וילת אש צציון כך פירש צקונטרס אך יש צמדרש"ל שאספ אמר שירה על שטצו צלרץ שעריה משל לשפחה שהלכה לשאוצ מים מן הצאר ונפל כדה לצאר והיתה מלטערת וצוכה עד שצאחה שפחת המלך לשאוצ וצידה כלי של זהב ונפל אותו כלי שם התמילה הראשונה לשורר ואמרה עד עכשיו לא הייתי סצורה שיוצא שום אדם כדי שהוא של חרס מן הצאר שאינו נחשז ועכשיו מי שיוצא אותו של זהב יוצא כדי עמו כך צני קרס שהיו צלועים כשראו שטצו צלרץ שעריה אמרו שירה אמרו מי שיוצא השערים יוצא גם אותנו לכן אמר אספ מומור שהוא ממשפחת יש צירושלמי" פעם אחת אמיה דר' טרפון אצדה פומקי דידה צחצירה וילאחה ממטתה לצקשו ושס ר' טרפון ידו תחת רגליה על הקרקע שלא מטנף רגליה והיתה דורסת על ידיו (ז) ועוד איתא צירושלמי" דלמיה דר' ישמעאל כל שעתא ושעתא דהוה אחי רבי ישמעאל מצי מדרשא היתה רוחלת את רגליו והיתה שותה את המים כששמע רבי ישמעאל שהיתה עושה כך היה מסרצ צצנר עד שצאח לפני חכמים והיתה קוצלת על ר' ישמעאל צנה שלא היה מקיים מצות כיצד ונצנהו חכמים צצנר ושאלו לרבי ישמעאל וספר להם המעשה וזו לו שניחנה לעשות רצונה וצענין זה הוא כיצד:

ומביאו לחיי העולם הבא אמר רבי אבהו בגון אבימי ברי קיים מצות כיבוד חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו וכי הוה אתא רבי אבהו קרי אבבא רהיט ואזיל ופתח ליה ואמר אין אין עד דמטאי" התם יומא חד אמר ליה אשקיין מיא אדאייתי ליה נמנם גחין קאי עליה עד דאייתער איסתייעא מילתיה ודרש אבימי (ח) מומור לאספ אמר ליה רב יעקב בר אבהו לאביי כגון אנא דעד דאתינא מבי רב אבא מדלי לי כסא ואמא מזנא לי היכי איעביד א"ל "מאמך קביל ומאבך לא תקבל" דכיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה רבי טרפון הוה ליה ההיא אמא (ט) דכל אימת דהות בעיא למיסק לפוריא גחין וסליק (י) לה וכל אימת דהות נחית נחתת עלויה (י) אתא וקא משתבח בי מדרשא אמרי ליה עדיין לא הגעת לחצי כיבוד כלום זרקה ארנקי בפניך לים ולא הכלמתה רב יוסף כי הוה שמע קל ברעא דאמיה אמר איקום מקמי שכינה דאתיא אמר רבי יוחנן אשרי מי שלא חמאן רבי יוחנן כי עברתו אמו מת אביו ילדתו מתה אמו וכן אביי איני (כ) והאמר אביי אמרה לי אם היא מרבינתיה (כ) הואי רב אסי הוה ליה ההיא אמא זקינה אמרה לי בעינא תכשיטין עבד לה בעינא גברא נייעיין לך בעינא גברא דשפיר כותך (כ) שבקה ואזל לארעא דישראל שמע דקא אזלה אבתריה אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר לי מהו לצאת מארץ לחוצה לארץ א"ל "אסור לקראת אמא מהו א"ל איני יודע [אתרן (כ)] פורתא הדר אתא אמר ליה אסי נתרצית לצאת המקום חזירך לשלום אתא לקמיה דרבי אלעזר א"ל חם ושלום דלמא מירתח רתח א"ל מאי אמר לך אמר ליה המקום יחזירך לשלום אמר ליה ואם איתא דרתח לא הוה מברך לך אדהכי והכי שמע לארונא דקאתי אמר אי ידעי לא נפקי ת"ר מכבדו בחייו ומכבדו במותו י בחייו כיצד הנשמע בדבר אביו למקום לא יאמר שלחוני בשביל עצמי מהרוני בשביל עצמי אלא כולהו בשביל אבא במותו כיצד היה אומר דבר שמועה מפיו לא יאמר כך אמר אבא אלא כך אמר אבא מרי * הריני כפרת משכבו והני מילי תוך שנים עשר חדש מכאן ואילך אומר זכרונו לברכה לחיי העולם הבא תנו רבנן 'חכם משנה שם אביו ושם רבו תורגמן אינו משנה לא שם אביו ולא שם רבו אבהו דמאן אילימא אבהו דמתורגמן אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא אלא אמר רבא "שם אביו של חכם ושם רבו של חכם כי הא דמר בר רב אשי כי הוה דריש בפירקא איהו אמר אבא מרי ואמוריה אמר הכי אמר רב אשי: "ת"ר איזהו מורא ואיזהו כיבוד מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו 'כיבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה" מכנים ומוציא איבעיא להו משל

משל (א) נראה דצ"ל מאריך לא תקבל. שהוא חכם ויש לחוש וי". (ב) אולי צ"ל לצד אצו או רבו שלא לקרותו צצנו אלא לומר וי". (ג) נראה דהוה שייך לעיל אצל המתורגמן אינו משנה שם וע"ז מפסי שהחכם אומר וי".

מאריך קביל. והואיל והיא רצה בכך צוננה זהו כבודה. (ה) ואצ"פ שלא תקבל מאבך שהוא חכם יש לחוש שפעמים יהיה לו חלישות הדעת על זה: גברא. בעל: נעיין. נראה ואבקשנו לך: דשפיר. יפה והכיר שנטרפה דעתה וברה שלא יוכל לצאת ידי שמים: לקראת אמו. לכבודה: איתרחה. שהה מעט: נתרצית. שחשב שלא היה רצה לכבוד אמו אלא שרוצה לחזור: ארונה. שמתה: לא נפקי. שאין זה מכבוד שאור מיתה: הנשמע. שאנשי המקום מכירים אביו ומקבלים הדברים שאומר בשמו אבל אם אין אנשי המקום מכירים אביו ואינו נשמע שם אלא כדבר (אכ"ו) [עצמו] יתלה הדבר בכבוד עצמו ולא בכבוד אביו שם יהיה לאביו אלא גנאי אם יתלה בשמו: דבר שמועה. הלכה ששמע מאביו ודאי אין הדין באמו שאינו חייב לומר כך לא כפרה ולא זכרונו אלא כשאומר דבר הלכה ששמע ממנו כדקתני היה אומר דבר שמועה מפיו. אבל כשאומר בשמו מילי דעלמא אינו חייב לכבדו כדברים אלו והיינו דקתני בכרייתא היה אומר דבר שמועה ולא אמר היה דובר בשמו וכן תבין דעת הר"ם בממרים פ"ו שכתב היה אומר דבר שמועה כלשון הברייתא: הריני כפרת משכבו. כלומר עלי יצא כל רע הראוי לכא בנפשו: תוך י"ב חדשים. שנונים רשעים בגיהנם אבל מכאן ואילך כבר קבל מה שקבל: משנה. כדמפרש שאם קבל החכם את השמועה מאביו או מרבו אין החכם אומר כך אמר ר' פלוני אלא כך אמר לי רבי או כך אמר לי אבא מרי: אטו תורגמן וכו'. קס"ד דמקשה דה"ק שאם קבל החכם זאת השמועה מאביו של תורגמן או מרבו של תורגמן ואמר החכם כך אמר ר' פלוני ג"כ [המתורגמן] אומר כך אמר לי ר' פלוני בשם ר' פלוני. מ"ה מותבי אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא לכבד אביו או רבו (ז) לקרות שאם לומר כך אמר ר' פלוני בשם ר' פלוני רבי או בשם אבא מרי: ומשני שם אביו וכתב בממרים פ"ו היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים מכנה את שמו. פי' שםם של אחרים. ולא ידעתי מאין הוציא זה. וכתב יראה שאין בכל דשים בו אבל השמות שקורים בהם פעם כגון אברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן כיוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו אין ככך כלום ע"כ. (ג) אמר שהחכם אומר כך אמר פלוני: אינו עומד במקומו. כמדורגה אחת במקום המיוחד לאביו לעמוד שם עם זקני העיר. אינו יושב במקומו. שהוא יושב ממש: סותר. שחולק עליו: מכריע. שאם הוא ואחר חולקים לא יאמר נראין דברי פלוני. ומסתברא דכל הני דוקא בחייו: מאכיל. הוא בעצמו: חשק שלמה על תוס' ר"י הוקן (ה) נראה דצ"ל מאריך לא תקבל. שהוא חכם ויש לחוש וי". (ב) אולי צ"ל לצד אצו או רבו שלא לקרותו צצנו אלא לומר וי". (ג) נראה דהוה שייך לעיל אצל המתורגמן אינו משנה שם וע"ז מפסי שהחכם אומר וי".

מאריך קביל. והואיל והיא רצה בכך צוננה זהו כבודה. (ה) ואצ"פ שלא תקבל מאבך שהוא חכם יש לחוש שפעמים יהיה לו חלישות הדעת על זה: גברא. בעל: נעיין. נראה ואבקשנו לך: דשפיר. יפה והכיר שנטרפה דעתה וברה שלא יוכל לצאת ידי שמים: לקראת אמו. לכבודה: איתרחה. שהה מעט: נתרצית. שחשב שלא היה רצה לכבוד אמו אלא שרוצה לחזור: ארונה. שמתה: לא נפקי. שאין זה מכבוד שאור מיתה: הנשמע. שאנשי המקום מכירים אביו ומקבלים הדברים שאומר בשמו אבל אם אין אנשי המקום מכירים אביו ואינו נשמע שם אלא כדבר (אכ"ו) [עצמו] יתלה הדבר בכבוד עצמו ולא בכבוד אביו שם יהיה לאביו אלא גנאי אם יתלה בשמו: דבר שמועה. הלכה ששמע מאביו ודאי אין הדין באמו שאינו חייב לומר כך לא כפרה ולא זכרונו אלא כשאומר דבר הלכה ששמע ממנו כדקתני היה אומר דבר שמועה מפיו. אבל כשאומר בשמו מילי דעלמא אינו חייב לכבדו כדברים אלו והיינו דקתני בכרייתא היה אומר דבר שמועה ולא אמר היה דובר בשמו וכן תבין דעת הר"ם בממרים פ"ו שכתב היה אומר דבר שמועה כלשון הברייתא: הריני כפרת משכבו. כלומר עלי יצא כל רע הראוי לכא בנפשו: תוך י"ב חדשים. שנונים רשעים בגיהנם אבל מכאן ואילך כבר קבל מה שקבל: משנה. כדמפרש שאם קבל החכם את השמועה מאביו או מרבו אין החכם אומר כך אמר ר' פלוני אלא כך אמר לי רבי או כך אמר לי אבא מרי: אטו תורגמן וכו'. קס"ד דמקשה דה"ק שאם קבל החכם זאת השמועה מאביו של תורגמן או מרבו של תורגמן ואמר החכם כך אמר ר' פלוני ג"כ [המתורגמן] אומר כך אמר לי ר' פלוני בשם ר' פלוני. מ"ה מותבי אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא לכבד אביו או רבו (ז) לקרות שאם לומר כך אמר ר' פלוני בשם ר' פלוני רבי או בשם אבא מרי: ומשני שם אביו וכתב בממרים פ"ו היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים מכנה את שמו. פי' שםם של אחרים. ולא ידעתי מאין הוציא זה. וכתב יראה שאין בכל דשים בו אבל השמות שקורים בהם פעם כגון אברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן כיוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו אין ככך כלום ע"כ. (ג) אמר שהחכם אומר כך אמר פלוני: אינו עומד במקומו. כמדורגה אחת במקום המיוחד לאביו לעמוד שם עם זקני העיר. אינו יושב במקומו. שהוא יושב ממש: סותר. שחולק עליו: מכריע. שאם הוא ואחר חולקים לא יאמר נראין דברי פלוני. ומסתברא דכל הני דוקא בחייו: מאכיל. הוא בעצמו: חשק שלמה על תוס' ר"י הוקן (ה) נראה דצ"ל מאריך לא תקבל. שהוא חכם ויש לחוש וי". (ב) אולי צ"ל לצד אצו או רבו שלא לקרותו צצנו אלא לומר וי". (ג) נראה דהוה שייך לעיל אצל המתורגמן אינו משנה שם וע"ז מפסי שהחכם אומר וי".

מאריך קביל. והואיל והיא רצה בכך צוננה זהו כבודה. (ה) ואצ"פ שלא תקבל מאבך שהוא חכם יש לחוש שפעמים יהיה לו חלישות הדעת על זה: גברא. בעל: נעיין. נראה ואבקשנו לך: דשפיר. יפה והכיר שנטרפה דעתה וברה שלא יוכל לצאת ידי שמים: לקראת אמו. לכבודה: איתרחה. שהה מעט: נתרצית. שחשב שלא היה רצה לכבוד אמו אלא שרוצה לחזור: ארונה. שמתה: לא נפקי. שאין זה מכבוד שאור מיתה: הנשמע. שאנשי המקום מכירים אביו ומקבלים הדברים שאומר בשמו אבל אם אין אנשי המקום מכירים אביו ואינו נשמע שם אלא כדבר (אכ"ו) [עצמו] יתלה הדבר בכבוד עצמו ולא בכבוד אביו שם יהיה לאביו אלא גנאי אם יתלה בשמו: דבר שמועה. הלכה ששמע מאביו ודאי אין הדין באמו שאינו חייב לומר כך לא כפרה ולא זכרונו אלא כשאומר דבר הלכה ששמע ממנו כדקתני היה אומר דבר שמועה מפיו. אבל כשאומר בשמו מילי דעלמא אינו חייב לכבדו כדברים אלו והיינו דקתני בכרייתא היה אומר דבר שמועה ולא אמר היה דובר בשמו וכן תבין דעת הר"ם בממרים פ"ו שכתב היה אומר דבר שמועה כלשון הברייתא: הריני כפרת משכבו. כלומר עלי יצא כל רע הראוי לכא בנפשו: תוך י"ב חדשים. שנונים רשעים בגיהנם אבל מכאן ואילך כבר קבל מה שקבל: משנה. כדמפרש שאם קבל החכם את השמועה מאביו או מרבו אין החכם אומר כך אמר ר' פלוני אלא כך אמר לי רבי או כך אמר לי אבא מרי: אטו תורגמן וכו'. קס"ד דמקשה דה"ק שאם קבל החכם זאת השמועה מאביו של תורגמן או מרבו של תורגמן ואמר החכם כך אמר ר' פלוני ג"כ [המתורגמן] אומר כך אמר לי ר' פלוני בשם ר' פלוני. מ"ה מותבי אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא לכבד אביו או רבו (ז) לקרות שאם לומר כך אמר ר' פלוני בשם ר' פלוני רבי או בשם אבא מרי: ומשני שם אביו וכתב בממרים פ"ו היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים מכנה את שמו. פי' שםם של אחרים. ולא ידעתי מאין הוציא זה. וכתב יראה שאין בכל דשים בו אבל השמות שקורים בהם פעם כגון אברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן כיוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו אין ככך כלום ע"כ. (ג) אמר שהחכם אומר כך אמר פלוני: אינו עומד במקומו. כמדורגה אחת במקום המיוחד לאביו לעמוד שם עם זקני העיר. אינו יושב במקומו. שהוא יושב ממש: סותר. שחולק עליו: מכריע. שאם הוא ואחר חולקים לא יאמר נראין דברי פלוני. ומסתברא דכל הני דוקא בחייו: מאכיל. הוא בעצמו: חשק שלמה על תוס' ר"י הוקן (ה) נראה דצ"ל מאריך לא תקבל. שהוא חכם ויש לחוש וי". (ב) אולי צ"ל לצד אצו או רבו שלא לקרותו צצנו אלא לומר וי". (ג) נראה דהוה שייך לעיל אצל המתורגמן אינו משנה שם וע"ז מפסי שהחכם אומר וי".

מאריך קביל. והואיל והיא רצה בכך צוננה זהו כבודה. (ה) ואצ"פ שלא תקבל מאבך שהוא חכם יש לחוש שפעמים יהיה לו חלישות הדעת על זה: גברא. בעל: נעיין. נראה ואבקשנו לך: דשפיר. יפה והכיר שנטרפה דעתה וברה שלא יוכל לצאת ידי שמים: לקראת אמו. לכבודה: איתרחה. שהה מעט: נתרצית. שחשב שלא היה רצה לכבוד אמו אלא שרוצה לחזור: ארונה. שמתה: לא נפקי. שאין זה מכבוד שאור מיתה: הנשמע. שאנשי המקום מכירים אביו ומקבלים הדברים שאומר בשמו אבל אם אין אנשי המקום מכירים אביו ואינו נשמע שם אלא כדבר (אכ"ו) [עצמו] יתלה הדבר בכבוד עצמו ולא בכבוד אביו שם יהיה לאביו אלא גנאי אם יתלה בשמו: דבר שמועה. הלכה ששמע מאביו ודאי אין הדין באמו שאינו חייב לומר כך לא כפרה ולא זכרונו אלא כשאומר דבר הלכה ששמע ממנו כדקתני היה אומר דבר שמועה מפיו. אבל כשאומר בשמו מילי דעלמא אינו חייב לכבדו כדברים אלו והיינו דקתני בכרייתא היה אומר דבר שמועה ולא אמר היה דובר בשמו וכן תבין דעת הר"ם בממרים פ"ו שכתב היה אומר דבר שמועה כלשון הברייתא: הריני כפרת משכבו. כלומר עלי יצא כל רע הראוי לכא בנפשו: תוך י"ב חדשים. שנונים רשעים בגיהנם אבל מכאן ואילך כבר קבל מה שקבל: משנה. כדמפרש שאם קבל החכם את השמועה מאביו או מרבו אין החכם אומר כך אמר ר' פלוני אלא כך אמר לי רבי או כך אמר לי אבא מרי: אטו תורגמן וכו'. קס"ד דמקשה דה"ק שאם קבל החכם זאת השמועה מאביו של תורגמן או מרבו של תורגמן ואמר החכם כך אמר ר' פלוני ג"כ [המתורגמן] אומר כך אמר לי ר' פלוני בשם ר' פלוני. מ"ה מותבי אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא לכבד אביו או רבו (ז) לקרות שאם לומר כך אמר ר' פלוני בשם ר' פלוני רבי או בשם אבא מרי: ומשני שם אביו וכתב בממרים פ"ו היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים מכנה את שמו. פי' שםם של אחרים. ולא ידעתי מאין הוציא זה. וכתב יראה שאין בכל דשים בו אבל השמות שקורים בהם פעם כגון אברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן כיוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו אין ככך כלום ע"כ. (ג) אמר שהחכם אומר כך אמר פלוני: אינו עומד במקומו. כמדורגה אחת במקום המיוחד לאביו לעמוד שם עם זקני העיר. אינו יושב במקומו. שהוא יושב ממש: סותר. שחולק עליו: מכריע. שאם הוא ואחר חולקים לא יאמר נראין דברי פלוני. ומסתברא דכל הני דוקא בחייו: מאכיל. הוא בעצמו: חשק שלמה על תוס' ר"י הוקן (ה) נראה דצ"ל מאריך לא תקבל. שהוא חכם ויש לחוש וי". (ב) אולי צ"ל לצד אצו או רבו שלא לקרותו צצנו אלא לומר וי". (ג) נראה דהוה שייך לעיל אצל המתורגמן אינו משנה שם וע"ז מפסי שהחכם אומר וי".

מאריך קביל. והואיל והיא רצה בכך צוננה זהו כבודה. (ה) ואצ"פ שלא תקבל מאבך שהוא חכם יש לחוש שפעמים יהיה לו חלישות הדעת על זה: גברא. בעל: נעיין. נראה ואבקשנו לך: דשפיר. יפה והכיר שנטרפה דעתה וברה שלא יוכל לצאת ידי שמים: לקראת אמו. לכבודה: איתרחה. שהה מעט: נתרצית. שחשב שלא היה רצה לכבוד אמו אלא שרוצה לחזור: ארונה. שמתה: לא נפקי. שאין זה מכבוד שאור מיתה: הנשמע. שאנשי המקום מכירים אביו ומקבלים הדברים שאומר בשמו אבל אם אין אנשי המקום מכירים אביו ואינו נשמע שם אלא כדבר (אכ"ו) [עצמו] יתלה הדבר בכבוד עצמו ולא בכבוד אביו שם יהיה לאביו אלא גנאי אם יתלה בשמו: דבר שמועה. הלכה ששמע מאביו ודאי אין הדין באמו שאינו חייב לומר כך לא כפרה ולא זכרונו אלא כשאומר דבר הלכה ששמע ממנו כדקתני היה אומר דבר שמועה מפיו. אבל כשאומר בשמו מילי דעלמא אינו חייב לכבדו כדברים אלו והיינו דקתני בכרייתא היה אומר דבר שמועה ולא אמר היה דובר בשמו וכן תבין דעת הר"ם בממרים פ"ו שכתב היה אומר דבר שמועה כלשון הברייתא: הריני כפרת משכבו. כלומר עלי יצא כל רע הראוי לכא בנפשו: תוך י"ב חדשים. שנונים רשעים בגיהנם אבל מכאן ואילך כבר קבל מה שקבל: משנה. כדמפרש שאם קבל החכם את השמועה מאביו או מרבו אין החכם אומר כך אמר ר' פלוני אלא כך אמר לי רבי או כך אמר לי אבא מרי: אטו תורגמן וכו'. קס"ד דמקשה דה"ק שאם קבל החכם זאת השמועה מאביו של תורגמן או מרבו של תורגמן ואמר החכם כך אמר ר' פלוני ג"כ [המתורגמן] אומר כך אמר לי ר' פלוני בשם ר' פלוני. מ"ה מותבי אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא לכבד אביו או רבו (ז) לקרות שאם לומר כך אמר ר' פלוני בשם ר' פלוני רבי או בשם אבא מרי: ומשני שם אביו וכתב בממרים פ"ו היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים מכנה את שמו. פי' שםם של אחרים. ולא ידעתי מאין הוציא זה. וכתב יראה שאין בכל דשים בו אבל השמות שקורים בהם פעם כגון אברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן כיוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו אין ככך כלום ע"כ. (ג) אמר שהחכם אומר כך אמר פלוני: אינו עומד במקומו. כמדורגה אחת במקום המיוחד לאביו לעמוד שם עם זקני העיר. אינו יושב במקומו. שהוא יושב ממש: סותר. שחולק עליו: מכריע. שאם הוא ואחר חולקים לא יאמר נראין דברי פלוני. ומסתברא דכל הני דוקא בחייו: מאכיל. הוא בעצמו: חשק שלמה על תוס' ר"י הוקן (ה) נראה דצ"ל מאריך לא תקבל. שהוא חכם ויש לחוש וי". (ב) אולי צ"ל לצד אצו או רבו שלא לקרותו צצנו אלא לומר וי". (ג) נראה דהוה שייך לעיל אצל המתורגמן אינו משנה שם וע"ז מפסי שהחכם אומר וי".

מאריך קביל. והואיל והיא רצה בכך צוננה זהו כבודה. (ה) ואצ"פ שלא תקבל מאבך שהוא חכם יש לחוש שפעמים יהיה לו חלישות הדעת על זה: גברא. בעל: נעיין. נראה ואבקשנו לך: דשפיר. יפה והכיר שנטרפה דעתה וברה שלא יוכל לצאת ידי שמים: לקראת אמו. לכבודה: איתרחה. שהה מעט: נתרצית. שחשב שלא היה רצה לכבוד אמו אלא שרוצה לחזור: ארונה. שמתה: לא נפקי. שאין זה מכבוד שאור מיתה: הנשמע. שאנשי המקום מכירים אביו ומקבלים הדברים שאומר בשמו אבל אם אין אנשי המקום מכירים אביו ואינו נשמע שם אלא כדבר (אכ"ו) [עצמו] יתלה הדבר בכבוד עצמו ולא בכבוד אביו שם יהיה לאביו אלא גנאי אם יתלה בשמו: דבר שמועה. הלכה ששמע מאביו ודאי אין הדין באמו שאינו חייב לומר כך לא כפרה ולא זכרונו אלא כשאומר דבר הלכה ששמע ממנו כדקתני היה אומר דבר שמועה מפיו. אבל כשאומר בשמו מילי דעלמא אינו חייב לכבדו כדברים אלו והיינו דקתני בכרייתא היה אומר דבר שמועה ולא אמר היה דובר בשמו וכן תבין דעת הר"ם בממרים פ"ו שכתב היה אומר דבר שמועה כלשון הברייתא: הריני כפרת משכבו. כלומר עלי יצא כל רע הראוי לכא בנפשו: תוך י"ב חדשים. שנונים רשעים בגיהנם אבל מכאן ואילך כבר קבל מה שקבל: משנה. כדמפרש שאם קבל החכם את השמועה מאביו או מרבו אין החכם אומר כך אמר ר' פלוני אלא כך אמר לי רבי או כך אמר לי אבא מרי: אטו תורגמן וכו'. קס"ד דמקשה דה"ק שאם קבל החכם זאת השמועה מאביו של תורגמן או מרבו של תורגמן ואמר החכם כך אמר ר' פלוני ג"כ [המתורגמן] אומר כך אמר לי ר' פלוני בשם ר' פלוני. מ"ה מותבי אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא לכבד אביו או רבו (ז) לקרות שאם לומר כך אמר ר' פלוני בשם ר' פלוני רבי או בשם אבא מרי: ומשני שם אביו וכתב בממרים פ"ו היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים מכנה את שמו. פי' שםם של אחרים. ולא ידעתי מאין הוציא זה. וכתב יראה שאין בכל דשים בו אבל השמות שקורים בהם פעם כגון אברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן כיוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו אין ככך כלום ע"כ. (ג) אמר שהחכם אומר כך אמר פלוני: אינו עומד במקומו. כמדורגה אחת במקום המיוחד לאביו לעמוד שם עם זקני העיר. אינו יושב במקומו. שהוא יושב ממש: סותר. שחולק עליו: מכריע. שאם הוא ואחר חולקים לא יאמר נראין דברי פלוני. ומסתברא דכל הני דוקא בחייו: מאכיל. הוא בעצמו: חשק שלמה על תוס' ר"י הוקן (ה) נראה דצ"ל מאריך לא תקבל. שהוא חכם ויש לחוש וי". (ב) אולי צ"ל לצד אצו או רבו שלא לקרותו צצנו אלא לומר וי". (ג) נראה דהוה שייך לעיל אצל המתורגמן אינו משנה שם וע"ז מפסי שהחכם אומר וי".

מאריך קביל. והואיל והיא רצה בכך צוננה זהו כבודה. (ה) ואצ"פ שלא תקבל מאבך שהוא חכם יש לחוש שפעמים יהיה לו חלישות הדעת על זה: גברא. בעל: נעיין. נראה ואבקשנו לך: דשפיר. יפה והכיר שנטרפה דעתה וברה שלא יוכל לצאת ידי שמים: לקראת אמו. לכבודה: איתרחה. שהה מעט: נתרצית. שחשב שלא היה רצה לכבוד אמו אלא שרוצה לחזור: ארונה. שמתה: לא נפקי. שאין זה מכבוד שאור מיתה: הנשמע. שאנשי המקום מכירים אביו ומקבלים הדברים שאומר בשמו אבל אם אין אנשי המקום מכירים אביו ואינו נשמע שם אלא כדבר (אכ"ו) [עצמו] יתלה הדבר בכבוד עצמו ולא בכבוד אביו שם יהיה לאביו אלא גנאי אם יתלה בשמו: דבר שמועה. הלכה ששמע מאביו ודאי אין הדין באמו שאינו חייב לומר כך לא כפרה ולא זכרונו אלא כשאומר דבר הלכה ששמע ממנו כדקתני היה אומר דבר שמועה מפיו. אבל כשאומר בשמו מילי דעלמא אינו חייב לכבדו כדברים אלו והיינו דקתני בכרייתא היה אומר דבר שמועה ולא אמר היה דובר בשמו וכן תבין דעת הר"ם בממרים פ"ו שכתב היה אומר דבר שמועה כלשון הברייתא: הריני כפרת משכבו. כלומר עלי יצא כל רע הראוי לכא בנפשו: תוך י"ב חדשים. שנונים רשעים בגיהנם אבל מכאן ואילך כבר קבל מה שקבל: משנה. כדמפרש שאם קבל החכם את השמועה מאביו או מרבו אין החכם אומר כך אמר ר' פלוני אלא כך אמר לי רבי או כך אמר לי אבא מרי: אטו תורגמן וכו'. קס"ד דמקשה דה"ק שאם קבל החכם זאת השמועה מאביו של תורגמן או מרבו של תורגמן ואמר החכם כך אמר ר' פלוני ג"כ [המתורגמן] אומר כך אמר לי ר' פלוני בשם ר' פלוני. מ"ה מותבי אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא לכבד אביו או רבו (ז) לקרות שאם לומר כך אמר ר' פלוני בשם ר' פלוני רבי או בשם אבא מרי: ומשני שם אביו וכתב בממרים פ"ו היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים מכנה את שמו. פי' שםם של אחרים. ולא ידעתי מאין הוציא זה. וכתב יראה שאין בכל דשים בו אבל השמות שקורים בהם פעם כגון אברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן כיוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו אין ככך כלום ע"כ. (ג) אמר שהחכם אומר כך אמר פלוני: אינו עומד במקומו. כמדורגה אחת במקום המיוחד לאביו לעמוד שם עם זקני העיר. אינו יושב במקומו. שהוא יושב ממש: סותר. שחולק עליו: מכריע. שאם הוא ואחר חולקים לא יאמר נראין דברי פלוני. ומסתברא דכל הני דוקא בחייו: מאכיל. הוא בעצמו: חשק שלמה על תוס' ר"י הוקן (ה) נראה דצ"ל מאריך לא תקבל. שהוא חכם ויש לחוש וי". (ב) אולי צ"ל לצד אצו או רבו שלא לקרותו צצנו אלא לומר וי". (ג) נראה דהוה שייך לעיל אצל המתורגמן אינו משנה שם וע"ז מפסי שהחכם אומר וי".

מאריך קביל. והואיל והיא רצה בכך צוננה זהו כבודה. (ה) ואצ"פ שלא תקבל מאבך שהוא חכם יש לחוש שפעמים יהיה לו חלישות הדעת על זה: גברא. בעל: נעיין. נראה ואבקשנו לך: דשפיר. יפה והכיר שנטרפה דעתה וברה שלא יוכל לצאת ידי שמים: לקראת אמו. לכבודה: איתרחה. שהה מעט: נתרצית. שחשב שלא היה רצה לכבוד אמו אלא שרוצה לחזור: ארונה. שמתה: לא נפקי. שאין זה מכבוד שאור מיתה: הנשמע. שאנשי המקום מכירים אביו ומקבלים הדברים שאומר בשמו אבל אם אין אנשי המקום מכירים אביו ואינו נשמע שם אלא כדבר (אכ"ו) [עצמו] יתלה הדבר בכבוד עצמו ולא בכבוד אביו שם יהיה לאביו אלא גנאי אם יתלה בשמו: דבר שמועה. הלכה ששמע מאביו ודאי אין הדין באמו שאינו חייב לומר כך לא כפרה ולא זכרונו אלא כשאומר דבר הלכה ששמע ממנו כדקתני היה אומר דבר שמועה מפיו. אבל כשאומר בשמו מילי דעלמא אינו חייב לכבדו כדברים אלו והיינו דקתני בכרייתא היה אומר דבר שמועה ולא אמר היה דובר בשמו וכן תבין דעת הר"ם בממרים פ"ו שכתב היה אומר דבר שמועה כלשון הברייתא: הריני כפרת משכבו. כלומר עלי יצא כל רע הראוי לכא בנפשו: תוך י"ב חדשים. שנונים רשעים בגיהנם אבל מכאן ואילך כבר קבל מה שקבל: משנה. כדמפרש שאם קבל החכם את השמועה מאביו או מרבו אין החכם אומר כך אמר ר' פלוני אלא כך אמר לי רבי או כך אמר לי אבא מרי: אטו תורגמן וכו'. קס"ד דמקשה דה"ק שאם קבל החכם זאת השמועה מאביו של תורגמן או מרבו של תורגמן ואמר החכם כך אמר ר' פלוני ג"כ [המתורגמן] אומר כך אמר לי ר' פלוני בשם ר' פלוני. מ"ה מותבי אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא לכבד אביו או רבו (ז) לקרות שאם לומר כך אמר ר' פלוני בשם ר' פלוני רבי או בשם אבא מרי: ומשני שם אביו וכתב בממרים פ"ו היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים מכנה את שמו. פי' שםם של אחרים. ולא ידעתי מאין הוציא זה. וכתב יראה שאין בכל דשים בו אבל השמות שקורים בהם פעם כגון אברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן כיוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו אין ככך כלום ע"כ. (ג) אמר שהחכם אומר כך אמר פלוני: אינו עומד במקומו. כמדורגה אחת במקום המיוחד לאביו לעמוד שם עם זקני העיר. אינו יושב במקומו. שהוא י